Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 28 ЯНВАРЬ, 1989 ШУ. ★ № 12 (7671). ★ Мах 3 кеп.

ДIахьалхашкахьа аха, халонех ма кхера

1989 шера 21 январе КПСС Московски городской организаце XXVII-ча конференце М. С. Горбачева даь къамаьл

Деза новкъостий!

Конференци хилалехьа цунна кийчо еча хана, КПСС ЦК кулгалхоех кхыболча новкъостий санна, са а вIашагIкхетараш хилар городской партийни организаце коммунисташца. Парте городской комитета активаца вIашагIкхетар хилар са, столични партерганизаце беча балхах сайна аьлча бакъахьа хетар аьлар аз цига. ХIаьта конференце делегаташка ладувгIа ловра. Цхьабакъда, аз къамаьл дича бакъахьа хеташ хилар теркал а дарь, шин хIаман хьакъехьа массехк дош аланза дагрдоацаш лерхI аз: конференцех сайна хетачох а, ма дарра аьлча, перестройках а, хьалхара дош перестройкаца дувзаденнадале а.

Ер конференци даьнъала ювцаш шоана ловца баккха лов сона. Цул хьалха хинначунца нийсича из эргаш я анализ кIоаргагIа ярца. КIезигагIа дар доккхий дешаш, цхьабакъда, хоалора столица вахара, городской партийни организаце балха ерригa проблемаш кIоаргагIа тохкаш хилар, революционни перестройка хIанзарча этапера партийни организаце лоархIам кхетабеш хилар. Тхона, Централни Комитета, делегаташ болаш укхаза багIача Политбюро членашта а членалла кандидаташта а геттара лоархIаме да столични коммунисташ кIоаргга кхета а еш, перестройкана тIаерзаяь политически курс цIенхаштта хьаллоацаш хилар. Из хьалхарча моттиге оттаду аз.

Цул совгIа, КПСС-ерча а мехкарча а гIулакхашта хьалхара Iалаьмате йоккхий йоахонаш, Iалаьмате боккха бехктокхам массаза шийна тIаэцача мехка эгтара низ болашагIа йолча партийни организаце перестройка алхха хьаллацар хинна. Iац из. Укхаза хоалуш бар столица къахьегамхой лоIам а. ХIаьта из геттара лоархIаме да. ХIана аьлча, Москва — духхьал мехка паччахьалкхен, политически центр хинна ца Iеш, эгтара йоккхагIйола Iилман, интеллектуальни центр а я, укхаза я йоккха экономически, духовни потенциал. Цудухьа, КПСС Централни Комитето чIоагIгIа теркал ду москвичашта, столица болхлой класса, Iилман а творчески а интеллигенцена хетар. Общество хулача кIоарггача хувцамий этапагIа чакхдоалаш да вай, уж хувцамаш хул вай вахара дерригача доакъошка, хIара къахьегама коллективе, хIара дезале, вай хIаране вахаре. Из процесс атта чакхйоалаш яц, долаш дар долча тайпара дIаала деза. Локомотив санна сиха перестройка дIагIоргйолча боарамга кхаьчаяц из процесс. ХIанз перестройка процессаш боккъонца дIайоаржаеш мара дац вай. ХIаьта укх халача хана столица коммунистий а къахьегамхой а оаз тIаэц дерригача советски халкъа оаз санна. Коммунисташта, къахьегамхошта хетар теркал дарял совгIа кхы тайпа инструмент ца хилар кхетадича кхы а лоархIамегIа хул из. Цул совгIа, из догуйла хьакхайкаяь ма йий демократически хьале.

Сона хетачох, укхал хьалха хиннача конференце а санна, укхаза а делегатий-коммунистий йоакхоний, долче, ерригача городской партийни организаце а юкъмоттиге нийсеннай москвича вахара проблемаш. Мишта вах из, фу хьал да цунга? Къахьегаме а хIара деннарча вахаре а малагIа проблемаш латт цунна хьалхашка? Фу хьал эттад къахьегама коллективашка, городе? МалагIа процессаш хулаш латт городской боахаме?

Iалаьмате дукха проблемаш Iайнай Москван производствеши, материальни сфера дегIайоалаеча. Уж ерригаш йовза, цар уйла е еза, хIаьта уж къоастаяра де эшар де деза. Яйгача, кхачан промышленноста цхьадолча доакъошка, наха гIулакхаш деча, унахцIено лораеча столица керттера фондаш мехка дукхкача кхыча регионашка йолчарел вогIа я. Торговли вIаштIехьякккхарга диллача а Москва мехка дукккача городел тIехьаюсаш я.

Тахан уж дешаш корта болаш а ира а увттадир. Перерыв йолча хана цхьаболча делегаташа сога йоахар: фу дер, партийни, паччахьалкхен, боахама кулгалдара функцеш къестаю, вай, хIаьта конференце къамаьл даьча цхьабараша дувцар производствах, материальни сферах да?

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Фермашка — Iа

ШУРА ЛАЬГIЪЯЛИЙТАЙ

Рейд

Грозненски район республике йоккхагIчарех цаI я. Цун хьайбаш леладерий гIулакхаш дика дIадахарах чIоагIгIа тийша да Нохч-ГIалгIайчен столице бахача наьха шу. Боккъалдар аьлча, из хIанзарчоа ма хетта дика дац. Низкъала да тикашка дулх, шурен цун продукташ, кIолд. Массехк шу хьалха хьа ма эцца хинна царех цхьайола продукташ геттара кIезигъеннай. Дукха ха йоаю наха уж лохаш, уж эцара очередашка латташ.

Из хьал оттар тамаш йоацалга хьагойташ дар района хьайбаш леладерий дIадахача шера йиълагIча квартала хьокхамаш. Ховш ма хиллара, октябрь бетта денз фермашка дIайоалу эгтара чоалханегIа йола ха. Хьайбаш дика Iангара дахарах тийша дукха да. Цо хоадам бу чакхдоалаш латтача шера, хьатIадоагIачунна лард а йолл.

Цу кхаь бетта паччахьалкхенга 4928 тонн шура йохка езаш дар района боахамаш. Цхьабакъда, ехкар 4851 тонн мара яцар. Бокъонца цецвоаккхаш да дулх дохкача этта хьал. Из продукци 82 процент мара ехкаяц укхаза, дIа ца луш тIадисад ялх бIаь тонн гаргга дулх. ЛийрхIар 454 килограмм йолаш, хIара Iаттагара 410 килограмм шура мара яьккхаяц юкъера лаьрхIача.

ТIаккха малагIа хувцамаш хиннад карарча шера. Января хьалхара кхо кIира чакхдоалача хана берригa а кхо боахам мара бацар районе шура йохкарах соахкарча боарамал лакхагIа хьокхамаш долаш. Вожаш ди тIехьа дукхагIа тIехьадусаш доагIар. ДукхагIчар хьадоаладу бахьан: доакъараш дика а кхоачам болаш а дац, хьайбаш цамогаш да.

Коллективаш Iанга кийчлуш йолча хана, боахамий кулгалхоша, специалисташа эггара хозагIдола, дешаш кходацар доакъара Iалашдеча даькъе шоаш болча этта «дика» хьал дувцаш. Йол, ча, силос, сенаж, концентраташ тоъала кийчъяй, цудухьа сагогде дезаш хIама дац яхаш, дегаш гIоздаьнна бар уж.

ХIанз гуш да царех цхьабараш сов хьалха гIадбаха хиналга. Iалашдаь доакъараш дика ца хилар бахьан долаш, кIезигъеннай хьайбаша лу продукци. Цул совгIа, ма хетта дика дац уж леладара хьалаш а.

Ираза, массанахьа дац цу тайпара хьал. Из иштта долга тешал деш дар «Молочный № 1» яхача совхозера гIулакхаш. Укхазарча шурий-товарни фермашка долча хана, оаха зийра хьайбаш леладераш чуийнна къахьеташ болга. Хазацар укхаза ца эша командаш, даьсса хабараш. Доаркаш, бежа Iуй, фермашка болх беш бола механизатораш шо-шоай моттигашка бар.

Тха теркам тIаззар фермай территорешка, хьайбаш чулаттача корпусашка, нах Iеш болча помещенешка лостам хиларо. Болх беш яр ЦIе уголок. БIарг тIаозаргболча тайпара кийчъяьяр социалистически яхьа экран, тайп-тайпара стендаш. Кхийнашка хоалуш бац чухьекхаш бола мух, Iолийга доакъар. ХIаравар цхьацца гIулакх деш вар.

Къаьстта дувца лов тхона моттигерча № 4 йолча фермах. Тхо цига нийсденнача хана сайрийна доахан детта кийчлуш бар доаркаш. Хьайбашта доакъар а дилла, шура йоаккха аппараташ цхьалхайоахаш боахкар уж.

— ХIанзалца оаха ехкаш хинна сенаж дика я ала йиш йолаш яцар, — йоах доаркас Мухамаева Лизас. — Цудухьа лаьгIъяла йолаелар шура. Из доакъар кIезиг а дарь, чам бола силос дукхагIа ехка доладелар тхо. Шурий боарам айбала болабелар.

Ала деза, ферма коллектив къона я, аьнна. Масала, дукха ха йоацаш вера укхаза зоотехник С. Баргишев. Лоаццача юкъа коллектив йовза а наьха дегашка бода никъ лаха а кхоаваьв из. Цо дийцар шийца болх беча дояркех В. Шамилевайх, Х. Таймасхановайх, Х. Магомедовайх, Я. Дудурхановайх, скотникех А.-М. Дадаевх, Ш. Сусуркаевх, И. Чупалаевх, трактористех А. Акаевх, Х. Сатуевх. Цар хьинаро аьттув беннаб фермай коллективашта цахаддаш паччахьалкхен планаш социалистически декхараш кхоачашде.

Соахка укх хана хинначунца нийсдича хIара дийнахьа цхьа тонни 400 килограмми дукхагIа шура дIайохьийт моттигерча фермай болхлоша комбинате, спйленца кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш.

Кхыча тайпара дар «Грозненский» совхозе тхона дайна сурт. Керттерча даькъе бахьан из долаш кхоачашъяьяц районо паччахьалкхенга шура йохкара план. Масала, хьэзцаргья вай укхазара «ИIовхал» аьнна цIи тилла МТФ. Бицбеннаб укхаза хьайбаш чулаттача корпусий наIараш тоае, бер чакхдаллал Iургаш доахк тховнех. Да веларгволаш дац кхыча фермашкара хьалаш а.

Фермаш Iанга во кийчъяь хилар Iеткъад хьайбашта. Цудухьа геттара кIезигъеннай цар луш йола шура, царна тIакхеташ дола дулх. Масала, шура боарам, соахка укх хана хиннaчунга хьежача, цхьа тонн совгIа лохбеннаб. ДIахо йодача хана а из хьал тоалургда ала лоархIавеш саг вацар укхаза.

Ца дийцача даргдац цхьакха. Хьалха совхозо планаш кхоачашъяра ший тайпара никъ лехабар. Бахача нахагара даьтта, доахан ий а деш, паччахьалкхенна дIачутелар цо. Доккха хьакъал эшац цу тайпарча наькъа хьайбаш леладерий бехктокхам лохбелга а цхьаболчарна паргIатта, ког хийцца баха таро лулга а кхетадара. Кхы а дар кхера везаш: цхьацца махинацеш а нийслора даьттей доахани ийдеча, уж дIачутелача. Юххера а «ак» ала дийзар цу хьисапе планаш кхоачашъяра.

— Иштта дикагIа да, — йоах совхоза парткома секретара И. Амирхаджаева. — Боахама кулгалхошта, специалисташта, болхлошта дикагIа гу боккъонца дола сурт. Массане а кхетадаьд къаьнача багажаца даха хIара дийнахьа халагIа хулаш доагIалга. Цудухьа кердадар юкъедоаладе гIерт тхо хьайбаш леладерий балха. Масала, аренда. Цу хьисапе къахьегаш ба дулха кхаба 160 сиргIалг дIанийца Абдулкахировгар дезал. Хьалхара толамаш хIанзле а гуш да, кIезигагIа доакъар дIа а дохийташ, дукхагIа продукци йоаккхаш болх бу цар. ЮсуповгIар вежараша кхаба чуоттаяьй 130 сиргIалг, 1000 хьакха лелаю О. Плиев керте латтача бригадас. Ийс дезал раьза хилар шоай цIагIа совхоза хьайбаш кхаба. Н. Салиева Iунал даьча 35 бежанах хIарадар 350 а кхы лакхагIа а дозал долаш дIачуделар паччахьалкхенна. Цу дерригне таро елар тхона лоацача юкъа продукци яккхарга дIадодар 2-зза лохде!

Иштта да-кх... Хаттар отт хьалхашка: хIана мегадац совхоза кулгалхошта, партийни организацена берригa совхоза хьайбаш леладераш арендага баха? ТIаккха хьокхамаш а дикагIа хургдар.

Хьайбаш Iангара дахар атта экзамен яц. ХIанзарчоа из дIаяла низ кхаьчабац «Ильинский» яхача совхоза хьайбаш леладерий. Соахка укх хана хиннaчунца нийсдича шозза кIезигагIа шура йохк цар паччахьалкхенга. Болх беш яц укхаза кормокухня, кхыметтел осеменатор а вац. Долаш дола доакъар во да, цо хьайбай продуктивность лакхъергья аьлча мала тешаргва.

Ильинцаш массахана хиннабац тIехьабусаш. Теша лов цар шоай кхоачамбоацараш дIадоахаргхиларахи этта хьал тоадергхиларахи.

— Тхоашта могар ду оаха гIулакх меттадоаладе гIерташ, — аьлар совхоза кердача директора Б. Юсупова. — Болх юхатетта бахьанаш дукха да. Царех цаI — доахан цамогаш хилар. Соахка из бахьан долаш дикагIбола 100 етт дулха дIачубала безаш хилар. Царна когаметта хIанзарчоа дIаоттадаьд 70 шинар. Дахна даьннадац уж. Цудухьа да-кх шура йохкара хьокхамаш лоха хилар.

ХIанз а унахцIена дийрзадац совхоза доахана Iул. ХIара тохкам мел беча хана, кхы а 5—6 бежан дIакъаст. Царна метте дIаоттаде хьайбаш дац боахаме.

Дика я ала йиш яц доакъара база. Цу хьакъехьа укх шера хьинарегIа къахьега дезаргда совхоза хьайбаш леладерий.

Хьайбаш леладерий профессиональни говзал а лакхъе езаш я боахаме. КIезига ба укхаза гIулакх кIоаргга довзаш бола нах. НийсагIа аьлча, доаркагара Сулумханова Таисагара дIанийккхача, вожаш шоай декхарех биззача боараме лоархIабац. Мела юкъейоагIа совхоза вахара аренда. ХIанзарчоа цу даькъе даь ер ма дий аьнна хIама дац.

Доккхий декхараш тIанийцад Грозненски района хьайбаш леладераша хIанз. Пятилетка диълагIча шера 28 эзар тонн шура, 7200 тонн дулх, 50 тонн тха даккха, 55 миллион фуаш гулде, бIаь Iатта тIехьа 85 Iасилг хьалкхеде дезаш ба уж. ДIалулуш дола хIара бежан 350 килограмм, хьакха — 100, устагIа — 35 килограмм дозал долаш хила беза. НонагIо я паччахьалкхенга йохка еза хьайбай продукци а. Из кхетаде деза хIара колхоза, совхоза кулгалхочо. ЦаI тIехьавусаш хилча а, юкъара хьокхамаш тоъал лохлу. ХIаьта Грозненски районе хIанзарчоа тIехьабусараш аханел совгIа ба. Ла йиш йолаш дац этта хьал.

М. ГАДАЕВ,
«Заветы Ильича» яхача газета болхло.

М. КАРТОЕВ,
тха спец. корр.

КПСС обкоме

Аграрни гIулакха — дукхагIа терко

Керда экономически отношенеш дегIаахара хьалашка эггара эффективнегIа аграрни политика — кхачан продукташ дукхагIа хулийталга — мишта вIаштIехьдаккха деза. Цу хьакъехьа дар самардийнахьа парте областной комитете республика массови информаце болхлошца хиннача вIашагIкхетаре даь къамаьл. Гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир М. С. Горбачев председатель а волаш, укх шера 13 январе КПСС ЦК хиннача совещане дакъа лаьцача обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева. Цо дийцар дагардар гуччахь хьахьокхаш а предложенеш увттаеш а, мехка агропромышленни комплексана доал делга эргадаккхара йола средстваш лохаш Москве хиннача къамаьлах, йийцар республика юрта боахама хьалхашка латта проблемаш. XX Нохч - ГIалгIай областной партийни конференце решенешка хьежжа уж кхоачашъяра наькъаш, журналисташ тIахьийхар арендни гIулакхашта, подряда тайп - тайпарча формашта дукхагIа теркам тIабахийта. Цул тIехьагIа Д. Г. Завгаева жоп делар журналисташа тийннача дуккхача хаттарашта.

Халкъа кандидаташ

ЛаьгIлуш бац цун хьинара ала

Вай республике наггахьа саг хургвац Умалатова Саже цIи ца хозаш. Къахьегамца, дог цIена, беркатен тешамеи саг хиларца даьннад цун сий. Из дуккхаза а хержай тайп-тайпарча боарамий Советий депутаталла, партийни конференцей делегаталла. Цо цIаккха а боабаьбац шийх наха бенна тешам. Цудухьа хержи из.

Умалатова СССР-ен Нохч-ГIалгIай АССР-ей Лакхехьарча Советий депутат я, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома член я.

Грозненски машинаш еча «Красный молот» завода № 5 йолча цеха комплексни бригада бригадир Умалатова Сажи Зайндиновна СССР халкъа депутаталла харжа кандидат оттаеш йолча партийни комитеташа хьачуеннача предложенега хьежар КПСС обкома бюро заседани.

Цига къамаьлаш даьча «Красный молот» завода парткома секретара заместителa Станевича, завода № 5 йолча цеха партийни организаце секретара Зивилова, КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Пучкова, КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Куценкос, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa Бокова хьаллацар Умалатовай кандидатура.

Цар белгалдаьккхар из болхлошта юкъе дика лоархIаш, тешаме новкъост, дика дезалхо, паччахьалкхен балха говзал йолаш хилар.

Нохч-ГIалгIай областной партийни организацегара СССР халкъа депутаталла Умалатова Сажи Зайндиновна харжара йолча хоржамий комиссена юкъейихьар КПСС обкома бюрос.

ХIанз дергдола хоржамаш цIаккха ца хиннача тайпара демократически да. Партега, советски халкъага КПСС Централни Комитето даьча Кхайкарал тIа аьннад: «Халкъа лоIаме вIашагIтеха хургья халкъа депутатий Съезд. дIайолаьй паччахьалкхен органий система, кхоачашъе йолаьй политически реформа керттера идея: дерригa Iаьдал Советашка хулга».

Берригаш раьза а болаш СССР халкъа депутаталла кандидат оттайир Умалатова Сажи. Коллективана хов цох паччахьалкхен лакхерча органе йизза йола шоай вийкал хургйолга. Ткъо шу гаргга йолча хана заводе болх беш цкъа шийгара гIалат далийтадац цо, массаза а хьокхаме болх баьб. Цо цIаккха а лийхабац атта болх, халача балхах бIукъожабеш а хиннац. Ше цкъа хьалаьпача къахьегама новкъара ца йоалаш хьайоагIа Умалатова Сажи.

Бера хана денз Iомаеннай из къахьега. Сажи боча лелаеш хьалкхийна саг яц. Дукхача дезала юкъе, ший вежарели йижарели йоккхагIа а йолаш, цIагIа а шийла зIамагIбарашка а хьежа езаш хиннай. Цун дан нанеи цIена къахьегаш хьабаькха нах ба.

БархI класс яьккхача, ялхайтта шу мара далаьза йола Сажи «Красный молот» заводе балха йода. Цигара дIаболабелар цун къахьегама никъ.

Умалатова Саже дувц:

— Тха заводе крановщица йолаш балха яр са нана. Цо дувцар тхона, бераштa, заводах, цига наха хьадеча хIамах, шийца болх беча нахах. Аьшк мо чIоагIа ба уж оалар цо. Цар хьадеш мел дар аьшках деш да. Цар аьннар ду аьшко, мел доккха дале а. Оаха тамаш йора цо дувцачох. Уж мишта нах ба, чIоагIача аьшко мишта ду цар аьннар хьажа ловра. Наггахьа со шийца югар цо. Аьшк лота а деле, цох дIауха зIамига седкъий санна дола цIера сийгаш бIаргадайча, аз бакъдора нанас дийцар.

Бакъда, заводера моллагIа болх ше бувце а, эгтара дикагIа ба оалар цо ше беш бола болх, из къаьстта чIоагIа могабора. Кхувш йоагIача хана аз кхетадора, моллагIча кхийнача саго а санна, се а болх бе безаш йолга. ХIаьта балха яча уйла яр са нана йолча. Иштта хьахилар со «Красный молот» завода балха яхар.

Нанас мелла чIоагIа ший болх хестабой а, са дего хьатIаэцацар из, — дувц дIахо Умалатова Саже. — Из-м цхьаккха хIама а ца деш, Iохайна ма ягIарий, хьалла лакхе, крана клетка чу. ТIаккха кхы а чIоагIагIа дог эккхар цу балхах.

Ма дарра аьлча, сона-м цхьаккха болх а безацар. Са ханнар бараш бархI класс яьккхачул тIехьагIа дешаш ма барий.

Са а безам бар цар санна деша, царца яхь а яр. Бакъда, тхоай дезал дукха хилар, сол зIамагIа кхы а бархI бер дола дай нанеи хала хьувзаш хилар дагадехача, «болх бе беза аз а», аьле, соцар са уйла.

ТIаккха белла-беш хилча, айса тамаш еш бола болх бе безам эттар са. Из бар электросварщика болх.

Башха ца тешаш тIаийцар со, сварщика болх бергба аз аьлча. МаIача наьха болх ба из, оалар цох. Сох мишта сварщик хургья-хьогIаьлча санна, раьза хилар из болх сона бала.

ТIехьагIа уйла йича, дагадохар сона, нагахьа санна юххьанца дIайолалуш са хинна хьехамча дика хиннаяцаре, сох сварщик хинна хургьяцар, аьле. Электросварщик Иван Александрович Толмачев вар са хьехамча. Ший йоIа санна хьехар дора сона цо.

Дуккхаза харцахьа нийслора са сварка, шов шаьра хилацар, цкъаза шовна юкъе Iург дуссар. ХIаьта дог эккхар са балхах. Из кхета а дийя, Иван Александровича аолар сога: «Цкъа шаьръяллалца гIалаташ дуврга, хьона хьай де дезар мелла дика хой а. Массанена а хул из иштта».

ТIаккха юха а се Iомалургхиларах тешайора со. Иштта йола цун оамал. цо деш хинна хьехар хIанз а тIехьа накъадоал сона. Се йолча Iомавала венача сага аз а иштта хьех. Доккха маIан долаш да юххьанца болх бе волалуча сага цун дог эккхаргдоацаш ду хьехар.

Дукха дувц Саже хIанз къона болхлой мишта Iомабе беза яхаш. ХIаьта цо ше болх бе йолаеннача хана денз дукха Iомабаьб электросварщикаш.

Йоккха говзал йола электросварщик хиларах тарра из йолча ухийт Iомабе беза керда болхлой.

Болх бе йолалуча хана Умалатова Саже аьттув баьннарех кхы цхьаькха цхьа хIама дар: из нийсъелар коммуниста Кузьмина кулгалдеча, заводе эггара дикагIчарех йолча бригаде.

Из бригада массаза а план тIехкхоачашъеш, барттайна къахьегаш яр.

Ткъаь пхийтта сагах латтача цу комплексни бригадо болх бора заводе хьеш йола оборудовани юххера яь йистейоалача процессе.

Дукха хIама Iомадора Умалатова Саже бригадерча къахьегама ветеранашкара Плясовгара, Козловскегара, Лобяниковгара, кхычаргара.

Болхлой класса революционни, къахьегама традицеш тешаме дIахо хьош бола болхлой бар уж.

Хургдола хьазилг бIенара доагIаше а Iах оалаш да. Иштта болх бе йолаенна дукха ха ялалехьа Саже дIахьехкар ше электросварщика болх миштаб хьажар духьа ена а йоацаш, из бе дагахьа енилга, маIача наха дулур дергдолаш ше йолга. Из зийр, белгалъяьккхар опыт йолча электросварщикаша.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа къахьегама толамаш даха йолалу Умалатова Сажи. Цо дакъа лоац социалистически яхьа юкъе, коталонаш а йоах.

Масала, Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизара сийна лаьцача яхье котъяларагIа Умалатова Сажена лу «Мастер-говзанч» яха ВЛКСМ Централни Комитета знак, Ленински комсомола преме лауреата диплом, мехкдаьттеи мехкдаьтта химеи промышленноста болхлой профсоюза ЦК-а Сийлен грамота.

Боккха сакхетам а профессиональни говзал а йола болхло хиларах тарра из юкъеухийт делегацешта.

Масала, 1978 шера иштта из хилар вай Даьхен столице Москве. Цига из хьожаш хилар белгалъяьннача исторически моттигашка, музейшка, СССР мехкдаьтта министр волча.

НийслагIа пятилетка толаме чакхъяьккхарах Умалатова Сажена лу «Знак Почета» яха орден. Из яр Сажи къахьега йолаенна хьалхара пятилетка.

Производствени болх дика беш санна, цо хьинаре дакъа лоац комсомольски вахара юкъе а. завода комсомольски комитета член а йолаш. Завода коммунисташа шоай мугIарашка дIаэц хьинаре болхло, комсомолка Умалатова Сажи.

Цо лакха лоаттаю ленински парте члена сий дола цIи. Саже кхы а доккхагIа толамаш доах иттлагIча пятилетке.

ВурийттлагIча областной партийни конференце ше къамаьл деш цо аьлар:

— ЧакхйоалаIш латт иттлагIа пятилетка. Толаме кхоачашъю тха завода коллективо пхе шера план. Цу шерашка заданел совгIа Даьхенна сеннай 1,5 миллион сома маьха продукци. ХIаьта тха бригадо шийгара доагIа дакъа лаьцар из толам боаккхача. Алхха пятилетка тIеххьарча шера заданел дукхагIа 130 эзар сома маьха продукци хьаяьй оаха.

ХIаьта бригадерча наха юкъе доккхагIа дакъа Саже лаьцар из толам боаккхача.

Республика коммуниста шоай партийни конференце Умалатова Сажи Коммунистически парте ткъаь ялхлагIча съезда делегаталла хорж.

ЦIаккха а лаьгIдалийтац по ше доаха толамаш. ЦхьайттагIча пятилетке из юкъейолча бригадо итташ, бIаьи эзараш сома маьха продукци арахец планал совгIа. ХIаьта Умалатова Саже из пятилетка чакхйоаккх цхьа шуи ши бутти хьалха.

1984 шера январе цо болх беча пхелагIча цехе хилар завода болхлой СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат харжара яь собрани.

Цига къамаьл де эггара хьалха дош лийхар заводе чIоагIа лоархIаш сий деши волча бригадира Брызгунова.

— Умалатова Сажи Зайндиновна вайна массанена а дика йовз, — аьлар цо. — Аз предложени йоалаю из СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттае. Из предложени хьаллоацаш къамаьл дир комплексни бригада бригадира Кузьмина, ворхIлагIча цеха шлифовальщицас Хатуевас, завода директора Веденкос, пхелагIча цеха мастера Чербажева.

Собране хиннараша, массавар раьза а волаш, хьаллаьцар из предложени. Умалатова Сажи № 397 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа кандидат оттайир. ТIехьагIа из депутаталла хержар.

Балха тIа йизза болхло, арахьа эзди кхалсаг я Умалатова Сажи.

Массаза а санна хIанз СССР халкъа депутаталла хержача а боабергбац Умалатова Саже шийх харжархой бенна тешам.

Ю. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: Умалатова Сажи.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДIахьалхашкахьа аха, халонех ма кхера

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Ма-дарра аьлча, гIулакхаш партийни Iаьдалаг Iа, политически балха позицешкара, политически, идеологически методашкара леладе деза вайцига. Бакъда, производственни декхараш а дус. ХIана аьлча, нагахьа санна керттервар саг вай лоархIе, цун йоакхо елга, цун материальни хьала йоакхо елга тIа-тIа алсамдувла деза, хIаьта из деррига производствера цун гIулакхаш леларга хьежжа хургда дукхагIча даькъе. Бакъда, из а Iац деша корта хинна. Алал, шийх вахар производстве доаккха болхло малагIча хьал тIа хургва, нагахьа санна оборудовани къаеннаяле, кулгашца бе беза болх дукхабале, кхерамзлен техника тIехьаюсаш яле, и. кх. дI.I ХIаьта, бухсоццаш, къахьегама ресурсаш цхьа доазув долаш хиларо а городе эттача экологически хьало а хьалхадоах цу дешай наьха санна терко янза ярг ца хилар. Материальни, производственни сфера геттара чIоагIа йоакхо е еза. Партийни, советски, боахама органаша декхараш шоайла дIа-юха декъара процесс хIанз мара дIайолаеш ца хилар теркалдича хIаьта а.

Укхаза министерствай викалаш хиларах пайда а эцаш, белгалдаккха безам ба са, столица ерригача производственни сферана перестройка еча министерстваш хаьдда новкъсстал де декхарийла йолга. Министерствай болхлой партийни а пачхаьалкхен а декхар да из. МоллагIча оагIорахьара вай хьажарах ший дукхагIа йоакхо йита бокъо йолаш я Москва. Укхаза — Iалаьмате доккхий чизаш, лакха говзал йола болхлой класс, Iилма, радикальни экономически реформа гомашка перестроечни процессаш сихагIа болх бе йолаялийтара таронаш я. ХIаьта из де дезаш а да.

Укхаза дош ши оагIув йолаш да, хIаьта царех цхьаккха теркал ца деш дита йиш йолаш а дац, новкъостий. Арендага, подрядага гIолла, хозрасчетага гIолла саг вийза да санна производственни процесса юхаюкъевугаргволча тайпара эргаяха еза производственни отношенеш, доал деча, дешаш къестадеча саг хаьдда дакъа лоацаш а хургволаш. Из динза даргдоацаш да, из ца дича перестройка дIагIоргьяц, цхьаккха хургдац.

Бакъда, хозрасчето а дерригача балех кIалхарвоаккхаргвац. Экономикана перестройка яра шоллагIа оагIув — Iилман - технически прогресс. Хетаргахьа, цхьаболчарна дезаденна хургдац новкъоста Скокова даь къамаьл. Башха говзача ораторо санна даь хургдац цо из, бакъда, лоархIаме цхьа хIама дар цунца, хIаьта из хьаллацар сахьаташ деча завода директора, новкъоста Самсонова — дийцар дар продукци а производство ше а цахаддаши сиххеи эргаяха езаш хиларах. Вайна хезар, нагахьа санна кхаь шера цкъа ерригa продукци эрга ца йоаккхе, сахьаташ ду завод конкуренташа рынке тIехьаютаргхилар, хIаьта цига юхая цун вIаштIехьа дарг ца хилар Ю. В. Скокова а цун специалисташа а, Iилманхоша кхетадаьд диъ шера цкъа продукци эргаяккха езилгеи кердача технически боарамаш тIа кхача дезилгеи. Долче, из ма цхьан шера—цхьан шеран ах шеран керда продукци а технологи а хьае еза яхилга, шин шеран ах шерай — кхаь шера сери арахепа еза. хIаьта цун ларда тIа фондаш алсамъяха еза, стимулаш чIоагIъе еза, социальни даькъера дешаш къестаде деза яхилга.

Москве массанахьа санна мара, гIулакх дIагIоргдац Iилман - технически прогресс ца хилча.

Сона хетачох, профилагIа йоацача предприятеех Москва мукъаяккхарах дола дош а нийса оттадир. Горком а, ЦК а, правительство а декхарийла я из проблема меттахьа яккха. Цудухьа аз къоабалду укхаза, партконференце, боахама маIан керттера а лоархIаш, дош оттадар.

Аз раьза а хинна тIаэц къамаьлаш даьраша бала а кхоачаш социальни проблемаех дийцар. Бе-беча сферашка диллача Москва дегIайоалаяра хьакъехьа массехк лаьрххIа решени тIанийцай Политбюрос а правительствас а. Тхона хетачох, гIулакх иштта леладар нийса да, цу лостамагIа городской партийни организаце бу болх а хьаллоацаргхиларах теша мара безац москвичаш. Мадарра аьлча, Москвана Iаткъ мехка этта юкъара хьал. Тоъаш дац дукхха товараш, цхьадолча даькъе уж таац шоайлига кора ца дарах наха Москвера уж нийдар бахьанце. Мехка кхоачам хиллал хьаду товараш а торговле доацаш моттигаш нийслу. Хьалхарчул кхозза дукхагIа йохке а, геттара йоккха проблема хиннай хIамаш юттача порошоках.

Потребительски рынке этта хьал кегаденна да. Лелаш дукхха ахча да, хIаьта товарни ресурсаш тоъаш яц. Цудухьа хIаравар гIерт шийна ца эше а, хьа а ийца, товар дIаоттаде. ХIаьта цо рынкана зе ду. Кулга цIена боацача наха дефицитах бизнес ю. Болхлой тIахьожамо даьча тохкамаша хьахьекхад: товараш дIалечкъаду. хьуладу, бIехача «каналашкел» «Iаьржача» наIарашкеи гIолла уж юхадохкар духьа, дукха дукхагIа мах а боаккхаш.

Кхеталуш да, эггара хьалха рынкана болх бе аьттув луш дола товараш хьаделга тIа-тIа алсамдаккха дезалга. ХIаьта из деррига атта кхоачашхулаш дац, экономика структуре кIоаргта эргалонаш елга дIадех цо. Ер пятилетка дIайолалуш вай соцадаьдар яйген кхачани промышленность дегIайоалаелга керттера лархIа. КхоалагIча шера мара пхе процентага дIакхачанзар цун боарамаш, еза-йоккхача промышленносте йолча 3,5 процентаца нийсдича. Вай экономика Iалаьмате йоккха я, ший белггала инерци йолаш я из. Цудухьа, нагахьа санна кхоана, ломма вайна цхьа хIама эшаш хуле, цунца дувзаденна дешаш тахан къестаде деза, хьалхxе а эшаш дола гIулакхаш а деш. Из дика ха а деза, экономика цу лостамагIа дIаерзае а еза укхаза болча министраша, предприятейн партийни организацейн кулгалхоша.

ХIаьта иштта, новкъостий, мехка финансови боахаме лостам бергбола чIоагIа цIенхаштта гIулакхаш делга а эшаш да. Цох лаьца ше мадарра аз дийцар 6-ча январе Iилман культуран болхлошца сай хиннача вIашагIкхетаре. Соахка а ца баьча балхах ахча тийннад вай. ГIулакх иштта дIаходахьа мегаргдац. «Каьхата ахча» дукхагIа хьадара Iаяха боккха низ эшац — станок дIайолаялийта, кепатоха. ТIаккха дIахо фуд? Вай массане а кхетаде деза, ахча болх баь даккха дезалга. Оаш аргда: из дика кхетаде деза правительстве а, хIана аьлча экономике вай деча гIалаташа ца баьча балхах, къахьегамах бухсоццаш хьахулачунца дувзаденна доаца ахча даккха таронаш хулийтандаь. Аз ювцараш цу даькъе кооперативаш а я. Хьадувла лакхе а лохе а воай экономикана дарба дара тIадерза вай. Эггара керттердар — производство тIа-тIа дегIайоалаяр, ахча хьадаьчунга хьежжа далар.

ХIанз дош укх тайпара оттадаьд: юкъейоалае еза прогрессивни налог. Из нийса да. Из ювдеш да деррига дунен тIа, массанахьа йолаш я прогрессивни налог. Вай кIоаргга тахка еза из ерригa къахьегамцара безам совбоаккха механизм: мишта гармонизаци ергья хьаштанта, саг къахьегарца уйла йолаш хургволаш, из уйла цхьаннахьа дIагIортаргйсацаш. Нагахьа санна вай уравниловка тенденцешта наькъаштеи тIехьахуле, хIанз тахан воаш долча дусаргда вай. Дукхха нах ба хьалха санна балха арабувла, ца баьча балхах ахча нийде ловш, царга хьаттача деррига а хьалха санна дIадаха деза. Сона хетачох, вай раьза хила йиш яц цу наькъа. Деза новкъостий, аз хIама къайла ца хьоши гуччахьеи дIадувц шуга из, шо вай уйлаши гIулакх леладара наькъаши довзаш хургдолаш. Шоана уж сов ира хетадала а тарлу, цхьабакъда, вай уж иштта да. ХIанз дукхкачар, цу даькъе журналистех ца дийцача а, экономикагара профессионалаш а болаш, дувц перестройко хийца дукха хIама дац, рынке ераш ма дий, аьнна, хувцамаш хиннадац, цига кхохкадалар долаш да, цхьаболча къахьегамхой перестройках дог ийккхад, уж цунна раьза бац, яхаш.

Хетаргахьа, тахан мехка керте латтарел дукхагIа кхоана е цхьа кIира далале деррига а тоаде ловш кхы мала хургвар. Из хилар ловш-м вайх хIаравар ва. Цхьабакъда, бокъонца долча вахаре из санна дола хIама хила йиш йолаш дац. Цу тайпара уйлаш корта-ког болаш яц. Уж арайоахараш бокъонца йола политика лелае а ца гIерташ, атта шоей сий даккха ловраш ба. Царна дагабоаллар е мохк а, е нах а бац, духхьал шоашта наьха теркам тIаозар мара.

Вай-м цар нхайкабеча наькъ тIа дала йиш йолаш дар, аргда вай, миллиард доллар декхар а даьккха, цхьан, шин, кхыметтел кхаь шера товараш нийде. Укхаза-м доккха хьаькъал эшац. Хьалха вай иштта да а дора, вайга мехкаьтта дохкарах даьккха ахча долча хана. Товараш ийдора, Iилман-технически прогресс дегIайоалаяра, изделей дикал лакхъяра, доакъашта а коллективашта а стимулаш юкъейоалаяра, структурни политика чахкъаккхара метта. Воай гIайгIаши-балаши вай къайладоахар мехкдаьтта рынка конъюнктура чотагIа доаккхаш хиннача «эгIдаьча» ахчанца. ХIанз цу тайпара конъюнктура яц, цудухьа вай сихха кхетадир эттар ира хьал долга. Фу дергда тIаккха — дIахо а цу тайпара политика лелае мегаргья? Вайна из политика цхьаккха бехктокхам боацаш хет, вай из лела а ергъяц. Вай хьае еза мехка, рынка хьашташ кхоачашдергдола мощносташ, вай воай товараш хила деза, кхачан промышленность цхьан кога тIа яккха еза вай, хIана аьлча юрта хьаеча ерригача продукцех 30 процент яр пайда боацаш йов. Яйга промышленность — даьлаь ханнара я. Химн дегIайоалае еза: дерригача дунено 70 процент кIадаш химех хьаду, цул совгIа дика а товш а хул уж. Машиностроенега гIолла технически прогресс шеръе а кхьдолча доакъошта модернизаци е а еза, хIаьта керттердар — кхачани яйгачен промышленноста хьашташ кхоачащдеш, экономика сагагахьа ерзаеш йола структурни эргалонаш елга. Цхьабакъда, невкъостий, из цу сахьате хьахургдолаш хIама дац. Вай воаша хьаде дезаш ма дий из.

Вай хIанз шозза хIана дац, аьнна, дукхагIа рузкъа дIахьожадаьд машиностроене, кхозза гаргга е хIанз дназза — электронике. ЛерхIар — Iилман-технически прогрессана никъ хьабеллар. Вай лаьрххIа программа тIанийцар яйгача промышленностахи АПК продукци чакхйоаккхача даькъахи, 77 миллиард сом дIахьожадаьд АПК продукци чакхйоаккхача доакъошта, 20 миллиард — яйгача промышленноста. Яйгачен кхачани промышленноста хьашташта болх бе безача оттаьй вай «оборонка», хIанз оборонцикаша хьацар доаккх цу доакъой заказаш кхоачашдеш, эггара кердагIйола самолет арахецаш доаккхачул дукхагIа а доаккхаш. Ши шу даьлча йоккхача серешца арахецаргья кхоанен кIийле хинна дIаоттаргйола вай воай оборудовани. Иштта болх беш я-кх вай политика.

ХIанз хала да. Цхьабакъда, дIахо йодача хана а нахага бакъдар дувцаргда вай. Деррига а — ше ма дарра! ХIилла лелае, говза хила, воаш-воашка оапаш бувца оттаргдац вай, перестройко деррига хийцад, яхаш. 2—3 шу даьккхад вай уйла еш: мичахьа кхаьчад вай, фуд вайна гонахьа хулаш латтар? Перестройка политика кийчъяра ха йийзай. ХIанз мара бокъонца из шеръе доладеннадац вай. Вай дIайолаьй политически реформа, эргалонаш еш латт парте чухь. Къахьегама коллективаш хIанз йолалуш мара яц шоай низ кхетабе. Цхьабакъда, вай нийсача, реалистични наькъ тIа даьннад. Халонаш дукха яле а. Къаьстта финансени даькъеи ахчан обращенеи. Мехкаьтта маьхаш 4—5-зза кIезигденнад. Цу ханна Чернобыль, Армене мохк агар. КIезига рузкъа дIахьоц Афганистано. Маларцен алкоголизмацен къовсам оттабир, из даь деххе а даьннадац вай, цхьабакъда, товарооборот 49 миллиард сом доацаш йисай.

Массадар ла деза, новкъостий, хIана аьлча экономике, политике, идеологе, культуре — массанахьа унахцIена процессаш шерлуш йоагIа. Атта хулий уж? Хилац, атта а лазар ца деш а хилац. Болаш ба цар хьашташта перестройко чIоагIа ког тIалайза, «хьайнашта» юхера юстарбаьха нах. Уж вай дер хестадеш бац. Перестройка хулача министерствашкеи ведомствашкеи берригаш бац цу гIулакха гIадбаха. Перестройка вайх массанех хьокхалу, хIара моттиге, хIара къахьегама коллективе — арендага, боахама расчетага гIолла. Из деррига а вайна ловш хулаш да, уж гIулакхаш вай кийчдаьд партийни конференце йолча хана, ерригача обществага дувцийтад.

Вай дог тийша да, ерригача экономике перестройка дIагIоргхиларах. Хила тарлу из цхьатарра дика дIа ца яхар, тIехьашкахьа ялар а, нагахьа санна цунца цхьана политически процесс дIа ца йолайой, нагахьа санна демократизацега гIолла халкъ цунна юкъе ца доалалой. Цигара хьабоагIа политически реформа лоархIам а.

Вайна довз воай истори, воай халкъ, цох теш вай. Перестройко тохадалийта хьалписбаьб цо ший букъ, мехка кхел тешшаме бе еллай цо. хIаьта из — перестройка котъяккхара эггара керттердар да.

Цхьа-шн дош арга аз партийни гIулакхех. Вай хIанз а парте ше политически авангард санна хьагойтара дIахо де дезачун уйла яра наькъ тIа да. Хьалха вай партийни аппаратага гIолла духхьала ерригача сферашта кулгалдора. Масала, ЦК химически промышленноста отделе кремнийорганически соединеней подразделени хиларга дIакхаьчалар гIулакх. Цунца цхьана, ца зувш мел дукха дисар общественни вахара, наьха уйлай хьакъехьара дешаш, духовнии культурнии сферашкара процессаш! ХIаьта партена-м из деррига го, ха ма дезарий, из деррига теркал де, ший политике чакхдаха ма дезарий. ХIаьта политикагара практикага, нахага кхача езар. Вай хьаелла еза перспективаш, никъ бала беза кердача процессашта, политически авангард санна парте ше хьагойтара деррига а де деза вай. Политически даькъе партена когаметта дIаотта цхьаннена а могаргдац, хIаьта тахан гласность, демократи шеръеннача хана, ерригa процессаш, лохера инициативаш Iомае езача хана — из Iалаьмате чIоагIа идейно-политически низ ба.

Низ тIалоаттабарца а доацаш, бюрократически формашка гIолла а доацаш, политика, идеологе, кадраща болх бара наькъаца. ший болх бе декхарийла я парти. Уж я парте функцеш, из да вай балха стиль а методаш а белгалъяха дезаш дар, тIаккха хIаьта из да — юкхьанцарча парторганизацей, хIара коммуниста дукхагIа йоакхо елга, нахацара бувзам айхагIа хила безалга. Иштта мара леладе йиш яц гIулакх!

Цхьапартийни система йолча мехка дахаш да вай — исторически иштта хьахиннад из. Цхьабаршта хеташ да общество динамично дегIаахара дукхапартийни система эшаш санна. Антисоветчикаш чоте а эцац аз. Цхьабакъда, болаш ба цу гIулакха тIехьа бола нах, хIана аьлча цIенача дег тIара сагото еш ба уж мехкара процессаш хьинаре динамично лелаяра. Цхьабакъда, уж бакълув духхьал хьинарера общественни вахар хьаллоацаргдола, тIахьожам Iалашбергбола механизм лаха езаш хилара даькъе, дIакъайла йола зонаш хургйоацаш, берригаш а бIаргагучча хургболаш, перестройка еча халкъо дакъа лоацаргдолаш. Деррига из да а да-кх политически реформага гIолла, демократе механизмашка, гласностагеи критикагеи гIолла парти тIакхача гIерташ дар. Цхьацца зенаш хила тарлой а чIоагIа хьаллоацаргболаш да вай из никъ. Киловзал лелаераши демагогаши — из чоп ба, из дIабаргба, боврга, хIаьта керттера маьхаленаш — демократи, гласность — даим а юсаргйолаш я. Вайна довзащ хила деза наьха уйла-нигат, тахха деза царна хеташ дараш, юкъ-духьаларча бувзама кIийлен тIа нийса йола политика оттае, ший ханнахьа цунна корректировка е аьттув лу цо.

Кхера везаш вац унахцIено яхача процессех. Царех кхер из е вож пост бокъо а йоацаш, дIалаьца вагIаш вар, ший гIандах тоссавеннар. ХIаьта сенах кхера безаш ба наьха тешам бенна а цар хьаллоацаш а бараш. Кхера везаш вац стандартни йоацача ситуацех, юкъ-духхьала дувцаш хиларах. Саг социализмана тIехьа вале, халкъа хьаштий духьа цо къовсам лоаттабой, цунца е еза доттагIала дискусси. хIаьта перестройка гуччахьарча моастагIашка юкъ-духхьала дIаала декхарийла да вай: вай халкъо ший никъ хержаб, из — социализмана тIехьа да. Цхьабакъда, наха хьайиллача, наьха хьаштий духьа йолча социализмана тIехьа. Демократецен гласностацен вай кхераде гIерташ бараша доагIаш да царц, оалаш ма дарра, бакъдар духхьала дIаоалаш къамаьл делга.

Иоакхонаши декхараши дукха да парте. Хала, бакъда теркам тIаозаш йола, ха я вай дахаш яр. ХIаьта а — сийлахь-йоккха ха. Вай хьаеш доахк уж кхоачашъяро вахара кердача дикалга, теркама юкъмоттиге саг — цун хьашташ, цох еш йола йоакхо — демократи, гласность, бехктокхам, дисциплина, закон хургдолча общества кердача хьалага дугаргдола юкъигаш. Из доацаш хилча, новкъостий, демократе а иштта йоаю ший маьхал. Мишта тIаэц халкъо цхьайолча антиобщественни элементаша демократи я а яхаш, городашка, республикашка вахара хьалаш телхадеш йола моттигаш нийсйолийташ хилара факташ? Сога ух, сенга хьежаш дагIа вай, кхы а цIенхашттагIа дола гIулакхаш чакх хIана дахац, яхаш айххаза, оалачох увза ца луш наха хаттараш деш дола письмош, телеграммаш?. ХIара дийме доал вай тIа-тIа дукхагIа Iалащдергда законность хулга. Вай юхадетт, цхьайола кадраш аракхувса яхаш, е вешта аьлча, бокъонца дийцача, вай дIаяха гIерташ долча, вай могаеш йоацача методашца гIулакх кхоачашде деза яхаш цхьаболча чурабаьннача перестройшикаша дIадехаш дар. Цу тайпарча методех тувсалуш волчо хьагойт ший политически кругозора, интеллектуальни потенциала, уйла яра ший боарама къел. А, вай шерагIа йоаржаергья демократически процесс, законность чIоагI а еш, гласность дегIа а йоалаеш, чурапартийни демократи кIоарг а еш!

Конференце яьча цхьан выступлене тIа дувцар болхлой классаца кхоачам болаш вай дагадувлац, яхаш. Сона, бакъдар аьлча, иштта хетац из, цхьабакъда, критика яь хилча цунга ладувгIа деза. Баркал ях аз из сайна хьалхадаккхарах.

Сай къамаьл йистедоалаш шоана, московски коммунисташта, перестройке чIоагIа гIа боахаш хила, халонех ма кхера, дIахьалхашкахьа аха, демократе, радикальни экономически реформа шеррача гома чу оалаш дар гуччахьа дувцара хьалашка болх бара опыт, говзал Iоае, аьнна, ловца бакхха лов сона. Балха тIа шун каяргхиларах, перестройка хургхиларах цхьаккха шеко йолаш вац со.

Хьалха хоам баь ма хиллара, Московски городской партийни конференце балха тIа перерываш йолча хана делегаташца доттагIала беседаш хилар М. С. Горбачева. Лохехьа боалабу оаха цар чулоацам:

М. С. Горбачев: Ма дарра дийцача, Iалаьмате дукха гIулакхаш де дезаш да вай тахан. Бухсоццаш вIаштIехьа а яьккха, общества хьалташка оттае езаш да вай хIанз перспективни йола аграрни политика. ФуннагIа дийцача а эггара саготагIа дола дош да из. ХIанз цу хьакъехьа уйла еш да вай, цIаьккхазза а дувцаргда из Политбюрос. ЛаьрххIа хьожаргда хIанз дIайолаеш йолча ерригача проблематикага. Цу гIулакха кийчо еш, дукха вIашагIкхетараш ду вай хIанз, хIаьта из практика дIахохьоргйолаш а я. Дерригача хьа мел Iайначох наха хетачунга хьажа деза, аьттув бала беза царна шоай дега мел дар хьадувцийтара. Из ца хилча ЦК аргIанарча Пленуме хила тарлу духхьал аграрни дешай хьакъехьара аргIанара къамаьл.

Тахан ира эттад вай дегIаахара наькъех юкъара маIан дола дош. ТIаккха хIаьта, шоаш хьажалаш шо мишта юкъеенай еррига общество перестройка наькъех йолча дискуссена. Хаттараш ду, хIанзалца вай хьалъеш хиннар малагIа общество я, яхаш. Хьата фуд вай хьалдаьр? Фу хургда вай социалистически мехках дIахойодача хана? Социалистически маьхаленащ тIа сеца латташ да вай е хIанз уж цхьаннахьа дIачулуш да вай? Цхьаболчар сагото а еш юкъ-духхьала оттаду хаттар: даха дезача оагIорахьа долхаш дий-теш вай? ХIаьта сона хетачох, моллагIа саг из вале а — бе башха а дац из, — цу тайпара хаттараш деш вар ва вай мехка хьалкхийна, хIаман уйла еш вола саг. Вай строй, вай хержар вайна воашта чуденнад, вай воаша а зувц из-м, хIана аьлча, цу обществе дахаш да вай. Цхьабакъда, дIахо аха дезаш да вай. ХIаьта цу гIулакха вай къахьега дезаш да — из хIанз вай тIагIертта деш а латт — вай общество кердаяккхара философски а политически а принципий хьакъехьа. Эшаш хIама ма дий, оалаш ма хиллара, вай тIакхача гIертача лерхIачунга вуга никъ буллилга, уйланца из сийрдабоаккхилга. Вайна бухсоццаш а къаьга а ха деза фу, моллагIча проектагIа да хьалде дезар. Вай дегIаахара перспективашта хетаь хургья КПСС ЦК апрельски Пленум, цох къамаьл хургда СССР халкъа депутатий хьалхарча Съезде.

ХIаьта, тIеххьара а, хьажалаш шоаш мишта дийнъеннай вай Союз, хьаIайна проблемаш мел дукха я. Укхаза цхьан хIаман сагото еш да халкъ, кхычахьа — кхыдолчун. Сагото яйташ я зIамигача халкъий кхел а. Ши-ший проблемаш я массанахьа. Цу даькъе эггара йоккхагIйолча республикашка а тIехь. Хьажалаш, ер я Росси. Укхаза а геттара дукха ма бий сагото еш бола нах. Вай памятникаш, вай къаман овлаш, вай паччахьалкхе хьайолаь хьаст болча эрсий юрта кхел, Центральни Россе кхел — Iалаьмате йоккха проблема я из. ХIаьта из проблема къоастае езар парти я. Вахар иштта да вайцига...

Саз. Вай Iомалуш да.

М. С. Горбачев. — Къамаьл дац цох. Воай опыта а анализ еш да вай хIанз. Социалистически мехкашка а капиталистически мехкашка а — кооперативаш дегIаена яьннача моттигашка — хиннад тхо. ХIаьта, хой шоана, мел дукха хIамаш зийнад оаха цига! Кооперативаша беча балха механизмаш геттара чIоагIа я цига. ТIаккха хIаьта экономика-м хила езаш а ма йий цу тайпара. Из иштта ца хуле мухаленагIа Iочухеца ма тарлой деррига а.

ЦIенхаштта терко е даьннад вай структурни политика. ХIанз укх пятилетке а тIехь доккхий хувцамаш делга белгалдаьккхад. Цхьабакъда, духхьал 1988 шера, духхьал пятилетка кхоалагIча шера мара «Б» яха группа — яйга а кхачан а промышленность — дегIаахара темпашка диллача холуш тIехьяьннаяц езача промышленностал. Экономикана ориентаци елга цу сахьате хувца хала да. Iалаьмате йоккха я цун инерци. ХIаьта оаша дIауйла елаш, новкъостий, мишта юхадерзаде йиш я из деррига а духхьал, цхьан сахьата яхар санна йолча, лоацача юкъа? Керттердар — нийсача лостамагIа вай чарх дIакхостаелга.

Дерригаш а хIана дац, аьнна, Iомалуш да вай. Тоъал кхоачам болаш опыт ма хулий вай, цхьабакъда, долаш да эхь-эздел а бехктокхам а, йолаш я граждански позици. Кхычахьара еха ца езаш патриотизм я. Деррига а ший метта дIаоттаргда, новкъостий. Халкъ перестройкана чуденнилга, хьалха хиннача тайпара мохк кхы цIаккха а хургбоацилга гуш да хIанз.

(ТАСС).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Массехк иттаж километраш Средиземни форда гаьна ул къаьнара французски город Монпелье. Из йиллай 985 шера Лангедок яхача провинцегIа тIехбоалаш болча къаьнарча Римски наькъа юхxе.

Монпелье — йоккха промышленни а культурни а центр я. дукхха туристаш уха а дукхха тайп-тайпара дунен халкъашта юкъера форумаш чакхйоаха а моттиг я. Укхаза дешаш ва 40 эзар совгIа студент. Цар доккхал ду 13 бIаьшере йиллача городской университетах.

Монпелье дукхха 14—18 бIаьшерений архитектура памятникаш да. Города хозагIъярех керттера моттиг я Сен - Пьер яха собор (14—15 бIаьшере). ЧIоагIа безам тIабодаш я укхаза хIанзарча ханара цу къаьнача городаца дика дIатарлуш йола кварталаш а.

СУРТА ТIА: «Билетик эца, билетик эца, цо ираз дахьаргда шоана» — яхаш цIогIа детт Монпелье цхьан центральни майда тIа. Ший новкъостаща (пони яхача говрацен маймалцен) цхьана из ираз дохкаш вар клиенташ тIахьехаш ва. Из деррига а лархIа доагIа ший тайпара города «хозане».

А. СОРОКИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

АФГАНСКИ МЯТЕЖНИКАША МИНАШЦА БУ ТIОМ

— Эггара кIезигагIа вале а Афганистане 20 эзар саг Iоажала кIалхара ваьккхав советски сапераша, — йоах Афганистанерча советски эскарий ограниченни йолча контингента командоване викала полковника Терещенко Геннаде. — Духхьал иштта дукха я наькъашка, кишлакашка, городий улицашка, административни нах бахачен зданешцу герзашца Iалашъяьча оппозице оттаяь йолчара гуча а яьха кхерамзаьхха йола пехотана духьалара минаш. Беррига а хьавIашагIтехача цар низа боарам взрывчатка кхаь тоннага дIакхоачаш ба.

Цхьабакъда, из я цунна луш йола эггара кIезигагIа йола оценка, — дувц дIахо Терещенко Геннаде. — Цунна юкъейоагIаш яц советски сапераша иштта афгански лаьттара хьаяьха 40 эзар гаргга йола пехотана духьалара минаши 5000 гаргга фугасаши. Уж ба кхы а Iоажала кIалхарбаьха итташ эзараш нах, бIаьш автомашинаш, бIаьш эзараш тоннаш халкъбоахама мовхьаш.

Цул совгIа советски афганскии эскараш аьттув ца боалийташ юхатехад бе-беча тайпай йола 180 эзар совгIа минаш дIайоххилга. Царех цIаш хьаьхаяр нах боабу бе-беча тайпай герз доазол дехьара мятежникашта хьакхухьаш йолча «террора караванашта» духьала операцеш чакхйоахача хана, хIаьта вожаш гучаяьннаяр Афганистана территоре тIарча оппозице базашкеи складашкеи Советскии афганскии сапераша хьагучаяьхача ерригача минни средствай суммарни низа боарам 1700 тонн гаргга хул.

Г. Терещенкос дувцачох, Афганистане бола минни тIом лоаттабу мятежникаша. Ийс шу хьалха денз кхерамзаьккхаяр МК-7 яха духхьашхара английски противотанкови мина. Цул тIехьагIа афгански, бельгийски, израильски минаш. Цхьабакъда, эггара дукхагIа хьлъяьхараш «ТС» яхача серех йола итальянски минаш хиннай. Укх тIеххьарча хана чуийнна минаш йохкаш хиннай привал яран салаIаран аьттув болча бешамашкеи кхащкеи, хий долча моттигашта дIатIавугача наькъашка, беженцаш Афганистане цIаухаш долча наькъашкеи такашкеи, цу даькъе Пешаварагара афгански доазон тIа кхаччалца дIатIавуграш а долаш. Иштта, «Афганистана исламски парте» отрядаш минаш ехкай Цацобай-Кандау яхача районерча моттиге (9 километр Торхама къулбехьенгахьа), из бахьан долаш массехк беженций когашта кIала экххамаш хиннад. Правительствана духьала йолча цу группировкана чубоагIача террористаша минаш оттаьча Ачин яхача уездерча Нинай Хуни оалача районе виъ сага когашта кIала лийлхай уж.

— Шоай мехкахой цIий Iо а ухийташ, аьлдиташ дIаса доаржаду мятежникаша, лоаман перевалашкеи караванни такашкеи минаш увттаераш советски эскараш да, яхаш, — дувц полковника Терещенкос. — Беррига бехктокхам сайна хьатIа а эцаш, дIаала ловргда сона, 1988 шера 15-ча мае денз, Афганистанера советски эскараш арадаха доладича денз, мичча тайпара йола минаш увттаелга цар соцадаь хиларах. БархI бетта советски эскараш доацача Пакистанаца доазув долча районашта минировани ярах дола аьлдиташ арадоахилга кхы хIама дац, лазаш болча керта тIара бехк унахцIенача керта тIа хьатIабилла гIерталга мара.

Г. Терещенкос ма аллара, Афганистане советски эскараш чудугача хана вIалла дага а дацар минно-экххамий устройстваех пайда ийберг ма бий, аьнна. Афганистане халкъбоахама мовхьаш хьакхухьилга телхаде, ха дара йола заставаши посташи хIалакье, городаши предприятеши электроэнерги йоацаш йита гIерташ мятежникаша леладаь гIулакхаш юхатохара йинза яргйоаца анци яр из. Советски минаш увттайора духхьал лоархIамеча тIема а халкъбоахама а объекташта, ха дара йолча заставаштеи посташтеи, коммуникацешта а наькъий тIаьний сооруженешта а, аэродромашта гонахьарча моттигашка. ЦаIйолча чIоагIъяьча планага хьежжа увттайора минаш. Минаш оттаьча хIара моттига го бора, уж йолга дIахойташ дари, пушту а эрсий а меттала йоазув тадолча табличкашца карташ Iалаш а еш, из моттиг карта тIа белгалйоаккхар. Минаш ехкача хIара моттига оттайора формуляр, е вешта аьлча, Женевски конвенце дIадехаш мел дар Iалащдаь дар.

— Афганистана территоре тIа, — дувц полковника Терещенкос, — оттаянза цадоалаш советски эскараша минаш оттаьяр 2131 моттиге. Царех 1519 моттигера минаш хIанзлехьа кхерамзаьхай. Минаш ехка 381 моттиг ший ерригача документаца дIаеннай афгански тIема подразделенешка.

Советски эскараш арадахара боарамга хьежжа цу тайппара афгански оагIонга дIалургья е хIамз юхе ца дуташ дIайоахаргья минаш йоахка моттигаш.

ХIаьта мятежникех аьлча, цхьаккха система йоацаш, моллагIдале а документаци ца оттадеш а мчнаш оттаяь моттигаш хьабелгал ца йоахаш а увттаю цар минаш. ТIехьа тIайоагIача хана афгански сапераша къоастае езаргйола цIенхашттара проблема я из.

Кабул.

Владимир ГЕНЕРАЛОВ,
АПН соб. корр.

НРБ. Укх сурта тIа шоана гуш йола чIовгаш, зIанараш, кулонаш БТА агентствас яйтай. Уж духхьал хоза хинна ца Iеш сага дарба деш а я. Цар сага давлени лохъю, из чIоагIа лоархIаме хIама да гипертония яха лазар долча наха.

Уж тамашийна хIамаш хьаьй болгарски Iилманхочо Анжелов Ивана оттаьча «рецептагIа». Дукхача шерашка Непале халкъа медицина тохкаш, Iомаеш хиннав из. Цигара ший мехка цIавеначул тIехьагIа тайп-тайпарча хронически лазарех саг кIалхарваккха гIо дергдола барзкъий образецаш, тайп-тайпара аксессуараши дегIаца лелаю хоза хIамаши кийчъяьй цо. Цун изобретени акупунктура точкаш долча моттигашка еча магнитни воздействе ларда тIа латташ я. Лора хьехамагIа пациенто хьахорж шийна дарба де пайдана хургйола моллагIа хIама.

ХIанз дувцаш да дарба деш дола барзкъаш, тIехкараш, кертагIа хьерчду ленташ, кхыйола аксессуараши хоза хIамаши дукхха арахецара хьакъехьара дош.

БТА—ТАСС сурт.

Вай массане кхел цаІ я

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА «ГЕРГА ИСТОЛ»—ГІ. АХРИЕВА ЦІЕРАГІЧА НАЗРАНОВСКИ «ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТ» ЯХАЧА ЗАВОДЕ

Лоа ІотІадиллача, цун дозал ца ловш Іочу а сатте йоаллаш хул гаьна ткъоврo. ТІаккха шийна гибоалла мухь байбелча — «тІап» аьле юха шийн метта хьаотт. Къамашта юкъера гІулакхаш а даьхкад хІанзалца, вешта аьлча, перестройка йолаяллалца, из ткъоврo мо теІа.

ХІанз вайна шоаш йолча тайпара бІаргагу вай дерригача вахара «кІай хьатташ». ХІанз перестройка хьале долаш аттагІа да вайна анализ е, уйла е. Эггара бочагІйолча моттиге — къамашта юкъерча гІулакхашка лазараш дукхагІа мичахьа Іайнад а уж хьеду бахьанаш а гу вайна. Тоъала масалаш а гучадаьннад, царех эггара хьоккхамех дар Карабах а йолаш.

Парти правительство, ерригa вай общество къамашта юкъерча бувзама гІулакхаш, вошал бокъонца тоаде, кердача лагІа тІа даккха хьожаш, накъаш лохаш я укх тІеххьарча хана. ЛаьрхІа из дош дувцаргдола КПСС ЦК Пленум а я кастта хургІолаш. Цунна кийчо еча дакъа лаца декхарийла я хІара партком, парторганизаци, хІара коммунист. Ишттa белгалдаьд из декхар цу хьакъехьа хиннача КПСС ЦК постановлене тІа а.

Мишта вІаштІехьбоаккхаргба ленински наькъаца нийсагІа хургболаш къамашта юкъера доттагІлен бувзам? Фуд новкъадар? Мичай юкъ-юкъе лелхача цатоамай къайленаш? Цу тайпара дукха хаттараш увтт вайна хьалхашка тахан.

Теркал ца деш, ше-шех дита йиш яц къамашта юкъерча гІулакхашца дувзаденна цхьаккха хІама. ЗІамига а доккха а. Кхыметтел ца хоаш аьнна дош а.

Нохч-ГІалгІай къам Іодахьийтара бехк эрсий къамаш ба яхаш, укх тІеххьарча хана арадувла доладенна йоахараш а теркал ца деш дита йиш яц. ХІана аьлча, уж хабараш арадоахараш эрсаштен вайнахан юкъе моастагІал долла гІерта нах боландаь.

— Из дош дувцаш «Сердало» газета «Гергача истола» гонахьа вІашагІкхийтта хилар укх деношка Назранерча Ахриев ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» яхача завода болхлой а специалисташ а.

«Гергача истола» гонахьа нах вІашагІкхеталехьа цхьа сахьат гаргга ха лькъкхар аз цехашка. Тайжача ритмаца, лакхарча овсарленца дІаболабеннаб завода кердача шерара болх. Хьалха мо саг юхе воаца станок, цехашка гІолла ха йоаеш дІа-хьа уха нах гац укхаза. ДукхагІа лостам ба цехашка, цІенагІа я.

ДІадаха шу а чакхдаьккхад заводо тешаме производственни кІийле йолаш. Цхьан цифраца дІахьокхаргья вай из. Цу шера планах 29 млн. 500 эзар сома маьха продукци арахеца а йоххa а езаш яр завод. Из цифра цо дІакхачийтар 30 млн 400 эзар сомага. Ала хІама дац: дика толам ба, къаьстта цу шера предприятие эзача, вайна массанена а йовзача халонашка диллача. ХІанз керттера дар темп ца йожийташ, из никъ дІахо бахьар.

Массанахьа хоалу укхаза интернациональни Іи, тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера вІаштІерал, хьакхаштал, цхьоагІо.

— Хьажал, Мухьмад, кодилг ишттa лаца беза хьона, — яхаш шийн болх а бита хьатІавена цхьан гІалгІай зІамигача сага хьехар деш воал къаьна литейщик татар Гизатулин Мубаракша.

Лоаладаьча кІала цицха цунна кхетар кхераш оарцагІваьннавар из. Мухьмад цига вена дукха ха яц. Вокхачун бІарг эш. Дукха кхебаьб Мубаракшас цу тайпара литейщикаш. Дукха ха я из цу заводе къахьегаш вола. Цул совгІа, шийн тайпан цІи а дІачІоагІъьйцо-м цу заводе, кхерий тІа лаь йоазув мо мара дІайоврrІоацаш. Шийн дезал а вешийн дезал а дІалаьрхІача — бІарчча Гизатулинанаькъан династи я завода тайп-тайпарча цехашка къахьегаш.

— Деррига а тха кара даер-м, — яхаш вел Мубаракша. — Гой хьона, дІара ХалгІуев ТІахІир — СССР-а Лакхерча Совета депутат а са къаман йиший воІ ва.

— Къам-м оаха укх чу вІалла хьоа а дац, — йоах цо. — Тхоаш малагІча къамах да аьнна, дагадохаргдолаш новкъа хІама тхона укх 1500 саг чувоагІача коллективе хоа а деннадац. ХІаьта оаха укх чу болх беча ткъаь итт шу хиллала йолча хана оахош тхоашкара бІарга а даІтадац эздел доаца хІама. Цу гІулакхага диллача-м цхьан дезале а атта хилац хьона, укхаза къахьегача тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера барт-цхьоагІо а эхьздел а.

Гаьннара со вайза а вайза, «фуд-малад» яхача оамалах кулг лестаду сога цхьан лакхарча дегІара, шера белаж йолча зІамигача саго. Гурже ва из — Бузукашвили Семен. Автоматчик ва из. Кхь станока тІа ще болх бу цо.

ХІама даа столове баха вІашагІкхийттача кагийча наха юкъе цхьанне оалаш хазар сона:

— Хьавола, ланаш дохкий вай: сонача лул дикагІа гІалгІай мотт хьона хой — Іа яххара да хьона. Хьаштдале, профессор волча а гІоргда вай, — яхаш кхохкавеннавар цхьа зІамига саг.

«Малав-хьогІ ер, селла дика гІалгІай мотт ховра?» — аьнна, со дІахьажача эрсе, Горяннов Владимир ва-кх хьона цІенача гІалгІай меттаца шийн партнер ашаве гІерташ.

Ха а хов Владимира гІалгІай мотт шаьра а цІена а. Дукха ха я цун дай укхаза, гІалгІашта юкъе, баха. Из а хьалкхийнав гІалгІай бераш юкъе. Цунца ланаш дахка атта лоархІабергболаш дукха а бац. Гарантийни участка мастер ва из.

Дукха ба ункхаза-м иштта моттигерча къаман нахаца оагІув хетта, цар вахарцадІанийна эрсий а кхыдолча къамий а нах...

«Гергача истола тІа» хьагулбелар азвода профсоюзни комитета председатель Х. Местоев, слесарь-лекальщик А. Котиев, инструментальни цеха начальник Я. Чахкиев, слесарь А. Темирханов, завода РСУ мастер М. Гиреев, лабораторе инженер Л. Даурбекова, кертгерча технолога отдела инженер М. Нагоева, производственно-диспетчерски отдела начальник М. Гадаборшев, экономист М. Албогачиева, кхыбараш.

Корреспондент. Укх тІеххьарча хана къамашта юкъерча гІулакхех лаьца йоахараш арадувла доладеннад республика цхьаццайолча моттигашка. Из да вай СибарегІа Іодахьийтара историех лаьца дувцаш. Уж йоахараш дувцараш гІерт Сталина тІера Іо а баьккха, цу харцон бехк эрсий къамана дІатІабилла. Цу мо долча йоахараша цхьабола, политически кхетам чІоагІа боаца нах, къаьстта къонабараш, шекбоахаш, шидага боахаш а тешабеш а моттигаш нийслу. Цу моча йоахарех хьа фу хула цар истори дукха бІаргалайна а да вай. Цудухьа «дош доцар из-м» аьнна, дита йиш йолаш хІама дац из. Чкъаьра лоацаргболга хайча мара «зІак» чутассац провокаторашa а подстрекателаша а. ЦхьаннахЬа цІи ца йоагаре, ухаргбацар из кІура. Тесса дитача волар хьахул цу моча хІамах. Цу йоахарий политически зулаемех лаьца массехк публикаци «Сердало» газета тІа а хиннай. Цудухьа шуца дагадовла а шоана цох фу хет ха а лаьрхІа вІашагІкхийтад вай.

Х. Местоев. Сай дош даьсса хургдоацаш вай Іодахьийтача халача хана сай вахаре нийсденна цхьа хІама дувцаргдар аз. 1947 шу дар из. Кустанайски областе Суриновка яхача тхо даьхача зІамигача юрта школа яцар. Ши-кхо километр гаьна кхыча юрта яр из. Школе ваха ха хьатІаоттарца, гаьна яле а юххьанцарча классе цига деша аха волавелар со. Бакъда, шелал хьатІаотташе кхы ца вохалуш цІагІа Іе вийзар, хІана аьлча, тІадувха барзкъа а ког чуболла хІама а яцар. Цхьа юкъ яьннача гІолла тха хьехархо — Всесвяцкая Александра Николаевна ена чуийккхар тханцига. Цу хана школе ца уха, урокашта тІехьа вувла дешархо теххе дІавоаккхар школера. Из «кхаъ» бахьаш енай мотташ вар со се волча сай хьехархо а. Тха цІагІара хьал-моттиг яйзачул тІехьагІа, аьлар цо: «Сагота ма хила, со сe хьаухаргья хьона хьеха йІоахьяллалца; бІьсти ялалца». ДІаенна тейнр цо елха хайна са нана а. «Со се а ма йий шо мо Іоьйта спецпереселенец», — цо аьлча, тешаш дацар тхо, дІа-а духтІа даллалца. Хила а хиннаяр Александра Николаевна Сталина дукхьала цхьа дош аьннад аьнна, шийн мехках а яьккха, Казахстане Іоьйта политически спецпереселенец. «ЦІагІоргда шо, хІама дергдац, цхьа доакъазал я ер, кастта тІерааргъя», — оалар цо. Шийна а ца тоъаш йола маькха чІегилг портфела чу а елле, йоагІар из тхацига. Тхона, вий дезалхочoa цхьан дийнахьа сатоххала хулар по ена беркате маькха чІегилг. Инилац сона из. ХІама массаза дуъ духьал увтт сона сай хьехархочун сибат. Ший цІенах, дезалах кхета кхийзар пун. Спецпереселенна цІи тІа а йолаш кхелхар. Тхо цІадаьхкар, парте ХХ съезда бокъонах. Сона дешара никъ а бенна, эггара халагІча хана са оагІув хьал а лаьца, дІаяьлар са хьехархо. Цу тайпара нах юкъе болча къамах мишта оал ца доагІар? Из къам хиннадепаре-м вай истори кхы а ийрчагІа хила а мамегарий.

А. Котиев. Сталина ена гІелал духхьала вай зІамигача къамех яха Іац. Вай мехка цаІ доккха а зІамига а къам хургдац ишта е вешта цун кънзал ца хьокхалуш.

Корр. Сталин къамий юкъара моастагІа хиннал-га-м хІанз массанена а ховш да. Кхыметтел, цун йийий йоІа, СССР АМН экспериментальни медицина Института директора, академика Н. П. Бехтеревас а йоахар нох-м укх шера 6 январе КПСС ЦК Іилмен культурей деятелий совещане ше къамаьл деш: «Зуламхо ва из».

Сона сайна дика дагабоагІа тхо мо спецпереселенцаш хинна тайп-тайпарча доккхийча а кагийча а къамах бола нах. Валиев Васо — хІире. Да чувеллавар цун, йиша Калуге яхий тар, Васо Казахстане вахийтавар; нана мичахьа я ца ховш яр. Мамоев Бакир — азербайджанец. Тхо мо кулг язде комендатуре аха везаш вар из а. Вайчюс Александр — латыш. Комендатагара пропуск ца хилча, дІа-хьа ваха йиш йоацаш вар. Бакъ йоах Котиев Ахьмада: из во-м дукхача къамий цІагІа кхаьчад.

А. Котиев. Цун Іаьржа гІулакхаш гучадаьхар а уж дІахо кІоарга ца далийтар а эггара хьалха эрсий къам да. Цох а ха дезар уж йоахараш арадоахарашта: шоаш фу ала гІерт а мичахьа кхача гІерт а. Дагадохал, цо укхаза мел вагІар а ма вий из хало Іайша: мел хала хетар вайца баьхача эрсашта, казахашта, кхыча къамий наха вай шоашцара къасташ? Дика-м хетар паргна вай бокъо яьнна а вай Даьхенах кхеташ а, бакъда, къасташ а новкъа дар. Сона дагадоагІа, Кавказе цІаухача наха тела пропускаш социяь ха яр из. ЦІанха нах дукха Іайналга хургдар-кх из. Ишттa дІа а хьа а доапаш станце дагІийсар тхо, Ираза, йІайха ха яр из. Тхоаш даьхача юрта юхалахача — даха моттиг а яцар тхона, цІадакха йиш а яцар. Ишттa тхо дисалга дІахайна хиннадар тхо даьхача юрта. Цецдаьлар тхо, колхоза председатель Жмайло Иван Петрович хьалха а волаш, ена ши говр ежа фургон тхоашта юххе хьаэттача. ВІалла тхога ца а хоатташ, фургона тІа йотта йолайир тха хІамаш. Беррига лоалахой оарцагІ а баьнна, тхона новкъостал деш, фу эш хьожаш хилар тхо цига долча хана.

А. Темирханов: Сона дагардалац вай Іодахьийтача хьалхарча деношка са нана еннача хана (Киргизе дар тхо) цу юрта баьхача вІалла тхо ца ловзача киргизаша даь гІулакх. Курбанов Кайсум яхаш вар тха барака гаьна воацаш ваьха лоалахо. Цхьа во дена тхо хьувзалга а хайна, хьаттар цо: Фу хиннад цига аьнна? «Нана еннай са», — аьлар аз сайна хов а ца хов а эрсий мотт вІашагІ а эбаь. Дукха ха ялалехьа ворда тІа уллаш сиргІалг а йолаш юханкхаьчар из. Цо дІаеллар са нана...

Къамаш-м массахана а шоайла товш, вІаши тІера долаш, хул. Гоавараш-м массанахьа а ба. Уж-м цхьаболча дезалашта юкъе а нийслу. ХІаьта а дика нах дукхагІа ба хІара къама юкъе.

ДагайоагІа вай цІадаьхка ха. Къулбаседа ХІирашкахьарча Пригородни районе дукха дезал Іобессабар. ДІачуэца моттигаш яц яхаш, дукхача наха хьовзам хилар цига. Редантевахаш вар хІире Дударов Бабли. Ший дезал зІамигача цІалгачу а бехка, кхо цІа мукъадаьккхар цо тхона. Тхоашта даха моттиг оаха лаххалца цхьан цІен дезал мо цига даьхар тхо. ХІанз а из доттагІал тхона юкъе долаш а да.

Бехкевар, харцвар-харц веза, къамаш юкъе а ца тувсаш. Йоахарашца къам Іехалургдац.

Я. Чахкиев: Кхыча къамах доацар оалаш волча саго эггара хьалха шийн къамах а аргда водар. Сона-м хезадац вайнаьха саго: из къам во да, ер дикагІа да, оалаш. Къаьстта вай къаман дукха деза къам эрсий къам да. Из-м истореха а ховш да. Со мел хиннача, со мел нийсвеннача метте эрсий къамах волча сагах сона-м даьннадац зе. Бакъда, гІо-новкъостал къахетам-м шортта хиннаб. Дагардалац сона тха завод хьалъе йолаь ха яр из. Со а волаш 64 саг кагий нах Ростоверча «Электроинструмент» яхача заводе вахийтар тайп-тайпара специальносташ Іомае. Цига язъяь нарядаш Назране хьа а яйте, тІаккха хьалъеш даттача тха завода адресагІа хьадайтар тхона алапи. Цхьа юкъ эттар Назранера ахча хьа ца доагІаш. Кхо ди даьлар, кІира а даьлар. Тхога цхьаннега а ахчах хІама йисанзар. Тхоца болх беш болча цигарча эрсашта дІахайна хиннадар из. Директора заместителa Л. И. Маскевича дІачувийхар со, вокхагІхиларца.

— Со волча укх заводера массехк моттигера болхло хиннав, Алапи дІаэцаргдац оаха йоах цар, — аьлар цо.

— ХІана? — хьаттар аз, цец а ваьнна.

— «Шоана дІале», йоах цар. Оаха сабардергда.

Цу болхлошта доагІа алапеш хьанийцар оаха — 64 саго. Цул тІехьагІа Назранера хьадайтар царна дІаделар.

КОРР. «Гергача истола» тІа гулбеннараша цхьан багара доагІаш санна массане а яьхар цаІ дар: уж а кхыдола а къамашта юкъерча гІулакхашца дувзадаь хабараш — йоахараш дувцарий когашта кІалара кІийле чІоагІа яц. «Гергача истола» дакъалоацараша хьахийтар: кхыча коллективашка, юрта сходашка, ветеранаш юкъе а болаш еча комсомольски собранешка къамашта юкъерча гІулакхех а вай Іодахьийтара историех а шерра дийцача шоашта бакъахьа хеталга. Цох а кІезига-дукха аьттув хургбар къамашта юкъерча гІулакхашта хетаяь хургІолча КПСС ЦК Пленума.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр.

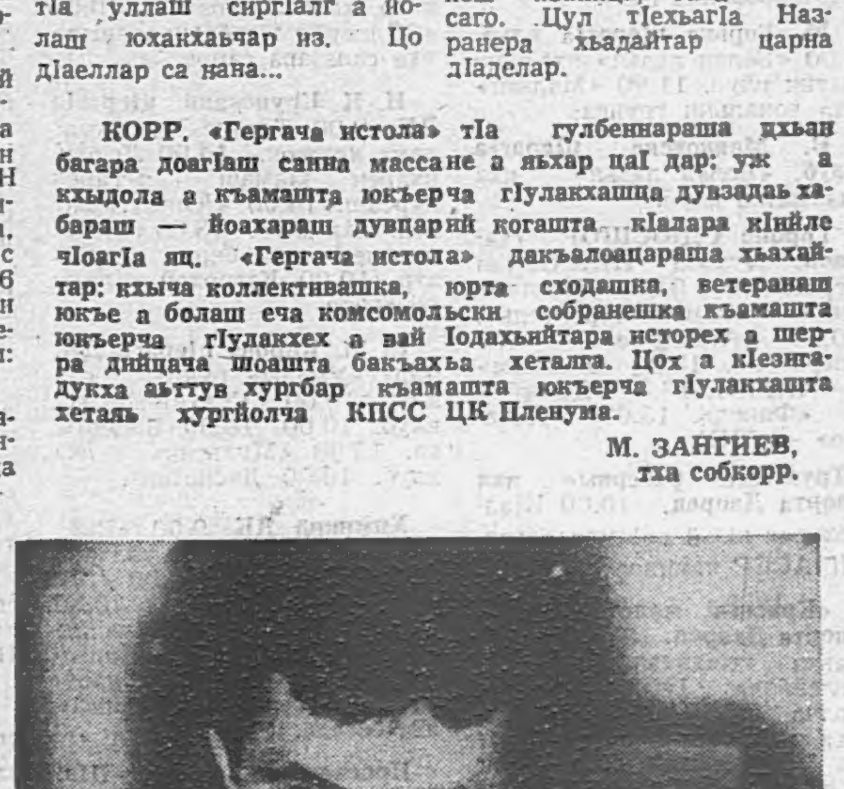

— Вай къамо эза хало эзаяц оаха, къонача мехкарашеи кагийча нахеи, — аьлар сборщицас Зангиева Азас. — Тхоашка хьадийцар мара цох хІама хац тхона. Дика дар, нагахьа санна тхона цох дукхагІа хайча а хІаьта вай республика историн оагІонаш тхона дукхагІа йовзийтача а. ТІаккха тхона аттагІа хургдар цу йоахарий а кхыдолча хІаман а кІоаргагІа маІан де. ХІаьта а, цхьаькха-м хов сона, сайна а са ханнарча наха а: вайна къемата ди тІаоттадаьр Сталин а цунна гонахьа хьийза гІоз а болга.

СУРТАШ ТІА: А. Зангиеваи къона токарь Евлоев Хизари.

Р. АУШЕВА сурташ.

МЕРЗА ДОАЦА ШЕКАР

Массаза вайна гуш дола кІай, дика шекар санна хилац города цхьацца йолча продовольственни тикашка дуккхаза вайна нийслуш дола шекар — песок. ІажагІа бос а болаш, тІоадал йоаллача цох дийна шекар оал наха, хІана аьлча, дІа-юха хьоадича дийна долаш санна шешегІа шерш хул из.

Хьамсара эцархо, нагахьа санна из тайпа шекар хьайна нийслой, ха мара дезац из Нохч-ГІалгІай шекара заводе даьлга. Цу заводе даь шекар во да яхаш дувца дукха ха я. ХІара шера цу продукце дикалга хьожаш тохкам бича стандарташа дІадехараш кхоачаш ца деш, из арахецаш хилар белгалдаьннад.

Стандартизацен метрологен Нохч-ГІалгІай центра специалисташа шекара дикалга хьожаш тохкам бича производственни бахьанел совгІа шекар во хилара кхы а бахьанаш долга гучадаьлар. Из дар свеклай дикал лоха хилар. Шекар даккха хьаена свеклаш паччахьалкхен стандартаца дІадехачунна жоп луш яцар.

Вай республика, шекара свеклаш кхе а еш, заводе дІалуш йолча 6 совхозо, — «Ойсунгурский», «Лермонтовский», «Зори Кавказа», «Горец», «Мичурина», «Гехинский» — 1988 шера 28-ча августе денз 21-ча ноябре кхаччалца 156 эзар сом гаргга мах болаш, заводе дІаенна 3050 тонна шекара свеклаш стандартни йоацаш яр. Цул совгІа механически айпаш даь, бІеха, кондиционни йоацаш, кІезига шекар доаллаш яр уж свеклаш. Шекара свеклаш яхьаш хьанкхьачача автомашинашка хьежача, 80 — 90 процентага дІанхоачаш доакъара свеклаш яр цар енараш. ТІаккха шекар мерза хулгах дувца а дезий? Кондиционни йоацаши механически айпаш дохкаши шекара свеклаш хилча продукци дукха а дика а хилара новкъарло ю, брак йола продукци арахецилга лакхлу, диффузионни сока дикал лохлу, известкови шура дІайохийталга лакхлу, шекар кІезигагІа хьадоал.

Стандарташа дІадехараш кхоачаш ца дара дола бахьанаш малагІаш да? Цу бахьанех керттера дараш ераш да.

Шекара свеклаш тІайотташ цу гІулакха яь йоацача погрузчикех пайда эц свеклаш тІайоттараша. Из бахьан долаш свеклашта дукха механически айпаш ду. Шекара свеклаш заводе дІахьош керттерча агрономийн бригадирийн оагІорахьара хила беза тІахьожам лоаттабац, шекара свеклаш дІаювш долча лаьтташка хІара шера хувца а хувцаш культураш дІаювлга телхаду, цул совгІа кхашкара свеклаш нийлха хул, гектара тІа хила езача 110 эзар свеклана меттел 60 — 70 эзар свекла мара хилац.

Шекар даккха заводе свеклаш дІаккхухьийташ долча боахамашка стандартни а кондиционни а йоаца свеклаш дІа ма кхахьийта аьнна предписанеш яхьийтай.

Лохара дикал йола продукци арахецара цул тІехьаюсаш яц Нохч-ГІалгІай Госагропрома «Сунжа» яхача агропромышленни объединене Ассински консервный завод. Ийдархой хьашташ кхоачашдеш яц цар арахецаш йола продукци.

ДІадахача шера декабрь бетта цига кийчъьча варене, сомий хин, консервированни продуктай, хІаьта иштта повидла дикалга хьажача гучадаьлар: заводо кийчъь боалий варени стандарташа дІадехараш ма яххара ца хилар а Іажий повидло нормативно-технически документаце дІадехарашка хьежа ца хилар а. Нормах цунца хила езача 61 процент екъача веществашта меттел 59 процент мара яцар.

Іажий повидла стандартий йоаца парти йохкарах 10 эзарн 300 сомий мах болаш экономически санкци оттайир предприятена хьалхашка.

Стандарташа дІадехараш кхоачаш ца дара керттера бахьан: сомий - комарий консерваш кийчъяра технологически процесс толхаяра бехктокхаме вола М. Омаров а, продукцена тІахьожам лоаттабеш йола производственни лабораторе болхло О. Зацепина а, цеха начальник С. Пашуева а шоай декхарех бицлуш хилар.

Стандартни йоаца продукци йохка бокъо лац предприятена.

И. МАЙТАК.

Наьха йоакхо яц

Балхара мукъа долча деношка бане а ваха, дегІ мукъадаккха ца ловш саг хургва, аьлча теша хала да. Кхыметтел шоай квартирашка ваннаш яраш а цига баха ловш хул. ТІаккха уж йоаш городе мел дукха нах бах-м дувца а мича эш.

Бакъда, Грознерча банешка баха из паргІато хьае атта вІаштІехьдаргдац цар. ХІана аьлча, уж дукхагІйолча хана болх беш хилац.

Цу хьакъехьа жилищно-коммунальни боахама министерства кулгалхошца дагадовла лаьрхІар оаха, амма, из вІаштІехьдалазар, хІаьта производственни планови отделий болхлоша оаха даьча хаттара денна жоп укх тайпара дар: — «Таханарча дийнахьа банно-прачечни трест шийн декхараш кхоачашдеш яц, цун дикагІйолча звеньяша шоай бехктокхам ца кхетабар бахьан долаш шоашта хьалхашка латта производственни заданеш кхоачашъяц. Боахам лелабара гІулакх кердача формага даьккхачул тІехьагІа тІехьабусараш дукхагІа хиннаб тха».

Цул тІехьагІа, управляющи волча Ю. Бондаренкоцен керттерча инженераца П. Амерхаджиевцен даьча къамаьло гучадаьккхар, тресте дола кхоачамбоацараш дІадахара уж хІама де лаьрхІа ца хилар. Дийца бахьан укх тайпара дар.

— ДукхагІйолча производственни точкашкара, къаьстта банно-прачечни боахамера, оборудовани къаьна я, цул совгІа, банешка наха гІулакх дарах телаш дола маьхаш а лоха да. ТІаккха мишта кхоачашъе еза наха план а декхараш а.

Белгалдаккха доагІа Амерхаджиев керттера инженер волча укх кхаь шера дикагІча оагІорахьа хувцаденна хІама цу боахаме ца хилар. ХІаьта реконструкцеш а ремонташ а еш паччахьалкхен ахча дІа-м ахийтад цар.

Хьаттача, треста кулгалхошка цхьаккха тайпара мероприятеш гургьяц-кх хьона уж кхоачамбоацараш дІадахара лаьрхІа.

Къайле яц, Грозне бахача наха юкъе цІагІа бытовой хьалаш боаггІача боарамагІа доацаш кІезига ца хилар. ХІаьта треста чуйоагІача цхьайтта банен юкъе цхьяраш кооперацега а дезала подрядагІа а дІаенна я, юхе-йсараш болх беш а ца беш а я. Фу бахьан да хиланза яргІйоаца точкаш Іан юкъе болх беш ца хилара? Бахьан цаІ да. Цкъа-дале, кулгалхой мела хилар, шозлагІа-дале, ремонта эшаш йола оатхалаш ца хилар. Цу бахьанегІа ханнахьа тоа а ца еш, гаьна яьлар № 3 йола бани.

Иштта Старопромысловски районе № 4 йола бани а латт хІанз а техьа ремонтагІа. БІаьсти а аьхки а де дезараш Іанга дІакхачийтар донкха гІалат дециий?

Унхаза вайна дагадоха доагІа халкъа кица, — «соалоз аьхки кийчъе, ворда — Іай». ХІаьта тресто из кхыча тайпара леладу. Масала, дахчанца летаеш хинна № 1 йола бани тоае лаьрхІад кулгалхоша хІанз. Хаттар отт, — мичахьа хиннаб кулгалхой хьалха? Уж санна дола масалаш кІезига дац.

Белгалдаккха доагІа цхьакха а. Болх беш йолча банешка а дукха формализми доаггІача тайпара наха гІулакх ца деш моттигаш я.

№ 5 йолча бане заведующи Л. Умаров иттлагІа сахьат доладелча а балха воацаш вар. Цул совгІа, билеташ дохкара гІулакх цунна тІадилла а да. ХІаьта хьавеначул тІехьагІа билеташ нахага дІа а ца телаш, уж дІачуухийташ вар заведующи. Цхьан хана укхаза дохкаш сапаш, мочалкаш, гаташ кхыйола наха эшаш йола хІамаш яр. ТІаккха хІанз из шоашта болча аьттонна, дІадаьккхад. Бакъда, наьха аьттув-м теркалбаьбац кулгалхоша.

Цунна а сатохаргдар наха. Амма лувча чувахача сага чІоагІа низкъала да тІадувха барзкъаш хьалъохкаш йола шкафаш латташ долча цІагІа шийла хилар. Арарчул кІеззига йІайхагІа мара яц цу чу. Цул совгІа, болх беш яц хий хьауха кранаш. Дахчан пробкаш чу а теха латт царех цхьаяраш. Хий хьаухаш яраш а яц да велалургволаш, иштта еха я душевойш а. Цкъа дІайхен цкъа шийлен мара дагІац хий.

Лоацца аьлча, треста кулгалхошта хайча бакъахьа да уж кхоачамбоацараш долаш долга. ТІаккха уж дІадахара накъаш а цар лаха деза-кх.

Н. ОЛИМПИЕВ,
къахьегама ветеран, СССР журналистий Союза член.

Лопатин Петр Дмитриевич

1989 шера 25 январе халача лазарагIа цамогаш хинна 63 шу долаш кхалхав НГIАССР социальни Iалашон министр Петр Дмитриевич Лопатин.

П. Д. Лопатин вавь 1926 шера Ростовски областа Сальски района Поливянское яхача юрта. Къахьега волавеннав ший вурийтта шу дальча Наурски МТС тракторист волаш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннав.

1950 шера эскарера мукъаваьлча П. Д. Лопатина Наурски райисполкома культура отдела инспектор, районни планови комиссе председатель, Кировски МТС-а Ленина цIерагIча колхоза а парторганизаце секретарь, Наурски района механизаце училища директора помощник волаш болх баьб. 1962 шера денз — В. И. Ленина цIерагIча колхоза правлене председатель.

1970 шера Петр Дмитриевич хержав парте Надтеречни райкома хьалхарча секретаралла, хIаьта 1977 шера хьожаваьв Нохч - ГIалгIай АССР социальни Iалашон министралла.

1953 шера Петр Дмитриевич Советски Союза Коммунистически парте членалла вода. 1967 шера цо чакхъйоаккх Ставропольски юртбоахама институт, хIаьта 1974 шера — КПСС-ра заочни Лакхера партийни школа.

П. Д. Лопатин хийржав КПСС областной комитета, Наурски, Надтеречни райкомий членалла, НГIАССР Лакхехьарча Совета депуталла.

П. Д. Лопатин организаторски гIулакхаш доахкаш, партийни принципиальность йолаш, гIулакххаш кIоаргга кхеташ, наьха йоакхо еш хиларца белгалвоалаш хиннав. Миччахьа из парте дIахьожаваьча чIоагIа бехктокхам хеташ гIулакх чакхдоаккхаш хиннав, шийн беррига низ, хьнар, опыт дIатийннай шийна тIадилла декхар кхоачашдара.

П. Д. Лопатина Даьхенна хьалхашка карагIдийна гIулакхаш белгалдаьхад цунна Къахьегама ЦIеча Байрахха, Почета орденаши, дуккха медалаши теларца.

Петр Дмитриевич Лопатин виц ца луш даим тха дегашка вахаргва.

В. К. Фотеев, В. А. Алехин, С. М. Беков, Х. Х. Боков, А. И. Воронкин, Д. А. Дарсигова, Д. Г. Завгаев, М. А. Керимов, В. А. Куценко, И. А. Межаков, Б. М. Сандов, Е. В. Тумсоев, Р. М. Хачатуров, Л. А. Касаев, Ю. В. Мареченков, А. В. Шаршавых, В. А. Казначев, Н. И. Айдинов, Т. У. Махмудхаджиева, А. А. Мальсагов, К. С. Салтаханов, С. А. Зазиянц, М. М. Барханоева, З. З. Залзаев, В. М. Магомадов.

ШКОЛЕРА ХЬАЛ

МоллагIволча сага вахара никъ школера дIаболалу. ХIаьта школе цунна хьийхари цо цига Iомадаьри тIехь-тIайоагIача хана цун вахаре боккха лоархIам болаш а хургда. Цудухьа, ала йиш йолаш да, эгтара бехктокхамегIа бола болх хьехархой бар ба, аьнна. Бехктокхаме хиларга хьежжа чIоагIа хала болх а ба хьехархочун бар. Дукха хьехархой ба шоай болх беза а безаш, шоай долаш дола хьинар а, болаш бола низ а шоай балха дIалуш. ХIаьта, иштта, хала хете а болаш ба кхы тайпа уйлаш йола хьехархой а. Цар цхьакха хIаманца хьашт дац, болх баьб, аьнна шоашта ахча хьаделчахьа. Цудухьа дукха нийслу дерттIа деша а язде а ховш боаца кагирхой а мехкарий а. Цхьабакъда, беррига бехк хьехархошта дIатIабилла йиш яц, цхьаццабола дай-ноаной а ба цу гIулакха чIоагIа бехке. Дешара каст-каста тIерабувл дешархой дай-ноаной бехкагIа. Иштта дешара тIера а баьха, базар тIа хIамаш Iохкаш латташ цкъаза кIаьнк а йиIиг а го йиш я.

Цхьаццаболча даьшта-ноаношта хIанз а хац шоай бераш шоаш харцахьча новкъа доахилга. ТIехьагIа, ший бер цхьаннахьа деша дIаотта а ца могаш дисача хьехархой бехке бе болалу: «Са бера лерттIа дIахьийха даларе, из институте деша дIаэтта хургдар» яхаш.

ТIаккха, фу хьал да хьехархошка?

Хьаэц вай Экажкъонгий-Юртара № 1 йола юкъера школа. Цу школе болх беш 72 хьехархо ва, хIаьта цар хьехаш 1014 бер да школе, юххьанцарча классашкара дараш а доацаш.

Школа чуйола корпус хьалтъяь 30 шу совгIа ха я, цу коа хьалдаь шозза вIаштIардаь цIа а да. Из хьехархошта лаьрхIа квартираш чуйола цIа да, бакъда, хьехархой ираз хилензар цу чу баха, хIана аьлча, цу чу а дешаш бераш да. Ерригаш а 17 классни помещени мара яц кхаь корпусе, уж а хила езачарна юхе чIоагIа эIамига я.

Цу школе дIачувоаллаше а ховргда цигарча хьехархошка во хьал долга. Цхьаннахьа а е пенгазет, е цхьаь цхьан тайпара портрет дац хьалтеха доаллаш, лоацца аьлча, помещени бIеха а, баьде а, геттара нийрча а я. Хала дац классни доскаш бIарга ца дайча. Мелаца язде магар тамаш йолаш шаьрденна да уж. ХIаьта хила дезачарех ахаш мара а дац. Помещенеш ца хилар бахьан долаш внеклассни балхаш де йиш йолаш а бац хьехархой, хIаьта мероприятеш-м ювца а езац.

Шоай школерча кхоачамбоацарех дукха дийцад хьехархоша юрта совете а районо а, бакъда, эргадоалаш хIама-м дац хIанз а.

Укх деношка тха къамаьл хилар, Экажкъонгий-Юртара № 1 йолча юкъерча школе дешара-кхетамбалара завуч волча Экажев Мухьмада Къамбулатаца.

— Миштад шун школерча хьехархой хьал? — аьнна, оаха даьча хаттара жоп а луш, Къамбулата дийцар.

— Юкъера лаьрхIача 36—40 саг волаш я тха хIара класс, 17 классни помещени мара яц укх кхаь корпусе. Эгтара чIоагIагIа эшаш яр классни помещенеш а тхона.

Кхычахьара хьаухаш ба укхаза болх беш бола хьехархой, бакъда, цар болх лерттIа дIагIоргболаш, эшаш дола хIама вIаштIехьдаккха аьттув-м бац тха. Школе столови а буфет а яц, аьлча а буфет-м я тха, бакъда цига йIайха яа хIама кийчъяц. ТIаккха, 15 минот мара ха а ца хилча, хIама яа цIабаха хIаьта а кхоа берг мичаб уж.

— Къамбулат, цу шоай кхоачамбоацарех, столовех а буфетах а лаьца, пхьаннахьа а хIама хьоадаьдий оаш?

— 1988 шера август бетта вена, вай республика просвещене министр С. М. Мовтаев вар, оаха тхоай долаш дола кхоачамбоацараш цунга дIа а дийцар, цо уж дIа а яздир.

Къа деций, дийнахьа сарралца меца лелача берий а юаш а ца юаш а шин сменагIа болх беча хьехархой а.

Цу тайпара хьал школе хилча, дукха бехк а бий-хьогI берий дай-ноаной, шоай бераш дешарах даьхад, аьнна?

Хьехархошта а дешархошта а шоашкара доагIаш дола новкъостал дергда аьнна, хет тхона юртсовето а районо-с а.

И. УГУРЧИЕВ,
У. САПРАЛИЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

БЕРИЙ ДОТТАГIА

«Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоаккхача управлене жилищно - коммунальни боахама чуйоагIаш я Грознера № 41 йола берий беш.

Къаьстта ший болхи бераши дукха дезаш я йоккхагIйолча группа воспитатель Елизавета Мурадовна Осканова.

— Со цецйоал ноаноша а кхыбараша а бераш харцахьа лел, аьлча, — йоах Оскановас. — Царга цIогIа хьекха дезац, цар теркам даим сакъердалургдолча хIаман, тайп - тайпарча ловзарашта тIалоаттабе беза. ТIаккха цу ловзарашца хьона гаргагIортаргба уж.

Цудухьа хургда-кх Лизай групперча бераша цо садике цхьа хIама хьая е хьаде деза, аьлча, из гIулакх чакхдаккхалца цар дай-ноаной мукъа ца бутилга.

ЙоккхагIа йолча группе цIенхаштта лард йолла еза школага бераш кийчдара.

Цудухьа Оскановас из декхар дика кхета а деш, дукха болх бу берий сакхетам лакхбара тIехьа. Берашта тайп - тайпара чулоацамаш дола книжкаш деш, уж Iомаду дагарде, лархIа. Иштта езайолийт царна музыка.

Цул совгIа, воспитатело берашта хала хургдоацача тайпара, ловзара хьисапе уж юкъе а эзе, чам болийт цар къахьегамах.

ХIама дначул тIехьагIа, пхьегIа дIаяккха, истол кийчде, цIенде, шоаш хьалгIайтача метташ хьалдаха, дIанийсде Iомабу цо уж.

Лоацца аьлча «бера хана Iомадаьр — кхерий тIа даь йоазув» яхача маIанагIа кхетам лу Оскановас ший групперча берашта. ХIаьта Лизаше балха новкъосташта а берий даьшта - ноаношта а бага а яха, дикалла ювцаш я.

Х. ГИРЕЕВА.

СУРТА ТIА: воспитатель Е. Осканова ший беращца занятн еш я.

С. ХУГАЕВА сурт.

Сакъердаме хIамаш

ДУККХА ВАХАРА ФУ ЭШ

Шийна тара кхы боаца заочни къовсам латт болгарски шин округе — Кырджалийский Смолянский — бахача наха юкъе. Къувсар цхьа хIама да: царех малагIча округе дукхагIа бах дукха ха йола боккхий нах? Цхьан хана хьалхіа шоллагIча округага хиннаяле, хIанз из цу хьалхленах ялар кхерам болаш эттад гIулакх. Къувсаш йола ши округ вIаши уллув яда, Болгаре эггара кьулбехьерча йистте, практически лаьрхIача климатически хьалаш а цхьатарра да цер. Кырджалийски округе могаш маьрша болаш бахаш ба бIаьра баьнна боккхий нах: 70 кхалсаги 11 маIасаги, 800 совгIа саг ва укхаза 90 шерал тIех ха йолаш а.

Дерригача дунен тIа цIи хеза волча, 1908 шера Нобелевски премин енна хиннача, эрсий биолога Мечников Ильяс белгалдаьд болгараш дуккхача хана бахаш хилар — из мохк дукха ха йолча къоаной дукхалга диллача Европе хьалхарча моттиге латт — цар буача кхачанца дувзаденна долга, цу даькъе цига чIоагIа къердаш йола, болгараша массахана юкъа, специфически бациллаш йоахка, ета шура а йолаш. ХIаьта герентологийи гериатрийи Болгарски общества председатела профессора Стойнов Георге лерхIачох бахьанаш дуккха а дукхагIа да: керда продукташ яар, уж тайптайпара хилар, боаррамe кхача баар, сатийна вахар, сатем боабеш йола факторащ (гIар, тата, физически Iоткъам, халахетараш) ца хилар. Бакъда, керттердар — климат я. Лоамашка сага организмага ялх литр дукхагIа кислород кхоач чукхийттача моттигашка вахача сага организмага кхоачачул. Цу тайпара кхы тIа хьаIовш йолча энерге таро хулийт организм структурно кердаяккха, из чIоагIъе.

Цхьаькха тамашийна хIама а да Iилманхоша гучадаьккха: дукха хенаш йолча къоанових 90 процент бараш уж беча хана цар дай-ноаной 25 шу даланза хиннаб; дукха бераш долча дезале хьалкхийнаб уж, хIаьта дуккха дукхагIча хана эггара хьалха баь а ба. Цу дукха ха йолча къоаной шоай а, аханел дуккхагIбарий, да дукха бераш — ворхIнегара дийттанега кхоачаш.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА,
28 ЯНВАРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурен салаIарен парк. 9.00 Книжкаш дукха дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дIа-юха хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 8.30 Машинкаца аьхкинга хIамаш яра курсаш. 8.40 Берий гитаристий кружок. 9.00 Массовикий - затейникий кружок. 11.00 Теникий театр. 16.00 «Милосердие» яха клуб. 16.00 Халкъа драматически театр. 18.00 Балетни студи. 19.00 «Импульс» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 11.00 Технически кхоллама кружок. 12.00 «Патриот» яха университет. 14.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 15.00 «Встреча» яха клуб. «Вай къонала ашараши ритмаши». 15.30 «Малышок» яха клуб. 19.00 Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 10.00, 16.00 Видеотека. 11.00 «Пионер» яха клуб. 16.00 Дискотека.

Химиккий ДК. 13.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 16.00 «Лидер» яха спортклуб. 17.00 ХIанзарча халхара ансамбла. 17.00. Камерни хор. 17.30 Духовой оркестр. «Вальсагара маршагa». 19.00 «СелаIад» яха халхара халкъа коллектив.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00 «Атеист» яха клуб. «Iалами вайн». 11.00 «Рукодельница» яха клуб. 17.00 «Русская песня— душа народа» яха вокальни ансамбла концерт.

«Красный молот» завода ДК. 15.00 «Вай беш» яха клуб. 17.00 Английски меттала къамаьл де Iомалу вай. 17.30 «Алкоголи бераши» яха документальни фильмай кинофестиваль.

Пролетбата цIерагIа ДК. 10.00 «Са дукха деза книжкаш» яха музыкальни утренник. 12.00 Духовой оркестр. 13.00 Кагирхой цIей. 13.30 «Теремок» яха киноклуб. 16.00 Вокально-инструментальни ансамбль. 18.00 «Отдыхаем всей семьей» яха цеховой сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 15.00 «Тайна ледяной звезды» яха новогодни театрализованни цIей.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00 «Белая ладья» яха шахматни клуб. 11.00 «Малыш» яха вокальни группа.

Е. Маяковске цIерагIа клуб. «Белая ладья» яха шахматни клуб.

Гороно СДЮСШОР стадион. Футбол. ЧИАССР Iан первенство. 9.00 «Монтажник» — «Машиностроитель». 10.30 «Агропром» — «Кооператор». 12.00 «Башлам» — ЧИГПИ. 13.30 «Дружба» — «Факел». 15.00 «Динамо» — ГНН.

«Трудовые резервы» яха спорта Дворец. 10.00 КIалтохарах шоай лоIамах латар. НГIАССР чемпионат.

«Красный молот» завода спорта Дворец. 18.00 МаIача наьха командашта юкъе волейбола 1-ча лиге хургйолча СССР первенстве дакъа лаца бокъо яккхара йола Ерригсоюзни отборочни турнир. «Автомобилист» (г. Грозный) — «Прибой» (г. Таганрог).

КIИРАНДИ,
29 ЯНВАРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурен салаIарен парк. 9.00 Книжкаш дукхадезарий клуб. Книжкай выставка.

Филармоне зал. Берий халкъа филармони. 15.00 Грозне № 2 йолча берий музыкальни школа творчески отчет.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 8.30 «Росинка» яха халхара ансамбль. 8.40 Машинкаца аьхкинга хIамаш яра курсаш. 9.00 Балетни студи. 10.00. Радиотехнически кружок. 10.00 «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 12.00 Бальнии дискон халхарий школа. 13.00 «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 19.00 «30 шерал тIехбаьннараштa» яха салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 9.00 Технически кхоллама кружок. 14.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 14.00 «Юный краевед» яха клуб. 15.00 «Юный ленинец» яха берий кинотеатр. 19.00 Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 9.00 «Умелые руки» яха клуб. 10.00 «УнахцIено» яха клуб. 10.00, 16.00 Видеотека. 12.00 «Мультик» яха клуб. 16.00 Дискотека.

Химиккий ДК. 9.00 «Ритмы детства» яха халхара берий коллектив. 9.00 «Лидер» яха спортклуб. 10.30 «Ровесник» яха мукъача ден клуб. 11.00—19.00 Видеосалон. 17.30 «Мир надуманный и мир реальный» яха беседа.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00 ХIамаш тега Iомалу вай. 11.00 Музыка дукха езарий клуб. «СССР халкъий музыка». 12.00 «Кхетам баларен дешарен проблемагIа дола керда книжкаш» яха обзор-беседа. 18.00 Л. Филатов. «Про Федота-стрельца, удалого молодца» яха кагирхой халкъа театра спектакль.

«Красный молот» завода ДК. 9.00 Ло баккхен хIамаш тегеи Iомалу вай. 10.00 Гитара лакха Iомалу вай. 13.00 «Кружевница» яха клуб. 13.00 «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00 «Соловушка» яха вокальни группа. 18.00 «Глобус» яха дискоклуб.

Пролетбата цIерагIа ДК. 11.00 Гитара лакха Iомалу вай. 12.00 Духовой оркестр. 13.30 «Теремок» яха киноклуб. 14.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 19.00 Дискотека.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00 Мукъача ден клуб. 14.00 «Росинка» яха берий кинотеатр. 16.00 «Ровесник» яха клуб. СалаIара сайре.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00 «Белая ладья» яха шахматни клуб. 9.00 Ло баккхарен хIамаш тегарен курсаш. 11.00 «Малыш» яха вокальни группа. 11.00 Гитара лакха Iомалу вай. 20.00 Кагирхой салаIара сайре.

Гороно СДЮСШОР стадион. Футбол. НГIАССР Iан первенство. 12.00 СДЮСШОР—«Орга». 13.30 «Терек» яха ДЮСШ — «Даймохк». 15.00 «Строитель» — «Вайнах».

«Трудовые резервы» яха спорта Дворец. 10.00 КIалтохарах ший лоIамах латар. НГIАССР чемпионат.

«Красный молот» завода спорта Дворец. 18.00 МаIача наьха командашта юкъе волейбола 1-ча лиге хургйолча СССР первенстве дакъа лаца бокъо яккхара йола Ерригсоюзни отборочни турнир. «Автомобилист» (г. Грозный) — «Прибой» (г. Таганрог).

МЕЛЬХИОРАХ ДАЬ IАГАШ

Саг йодаш - йоагIаш, ваьди, юбилейни дата дездеш моттиг яле совгIата хIама эца дувла «Алмаз» яхача ювелирни тика тIа (Грозный, В. И. Ленина цIерагIа пр., 6), цига йоккхача ассортиментагIа йохкаш я мельхиорах яь пхьегIаш, мIараш, Iагаш. Из дицлургдоацаш дика совгIат да гаргарча сага.

Тика болх беш я 10 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллалца. Выходной дн — кIиранди.

Ювелирторг.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ЯНВАРЬ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Эх, гуляли казаки» яха Пятигорскера передача.
9.00 — Вай беш.
9.30 — Саг. Лаьтта. Вселенни.
10.30 — Кхерам боаца болам.
11.00 — Керттерчох дола къамаьл. СССР халкъа депутаташ харжара кампанех.
12.15 — Бургацацара хоккей. Дунен чемпионат.
12.30 — Социализма мехкаш.
13.00 — СССР халкъа артиста А. Папанова дакъалоаца фильмаш. «ДIийнабараши байнараши». 1-рен 2-гIеи сереш. (1963 шу). Перерыв (14.35) — «Кердадараш».
16.25 — «Массаненен хIараненех». «Фусам-2000».
16.55 — Поэзе минуташ.
17.00 — «Хьайбэй дунен тIа».
18.00 — «Сона деза хьо вахар!» Фотоконкурс.
18.05 — «9-гIа студи».
19.05 — Кхалсага вахарцара 15 минот.
19.20 — «Дезала экран». «Школьный вальс» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Телезрителя спутник.
21.55 — «Аншлаг! Аншлаг!»
23.10 — «До и после полуночи» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Юртара сахьат».
9.15 — «Набат на рассвете» яха субтитраш йола художественни фильм.
10.50 — Прогресс. Информаци. Реклама.
11.40 — Документальни фильм.
11.50 — «Шоана хетар» (нохчий меттала).
12.30 — «В органном зале» яха Омскера передача.
12.50 — Оаш дехарах юхагойтар. КВН. МосковсKии, Новосибирскии, Днепропетровскии паччахьалкхен университетий командай вIашагIихетар. Финал.
15.05 — Телевизионни музыкальни абонемент. «Декабра сайренаш». 3-гIа передача.
16.15 — «Силуэто» дех шо».
16.25 — «Мукъача сахьаташка».
16.55 — Хоккей. СССР чемпионат. «Спартак» — ЦСКА.
19.15 — «Страшилище» яха мультфильм.
19.25 — РСФСР городий телестудеш. Телевидене Ленинградски студе программа. «Къулбаседера письмош». Хьалхара фильм — «Каменные сказы Пскова».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Малыш и Карлсон» яха мультфильм.
20.15 — Къамашта юкъера гIулакхаш: исторически опыти проблемаши. ШоллагIа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша гойт. «Преступника дезал» яха А. Мравоина цIерагIча Ленинакански Паччахьалкхен драматически театра фильм-спектакла премьера.
00.00 — «Кердадараш».
00.15 — «Сенсация» яхача фильм - концерта премьера.

29 ЯНВАРЬ

КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — 23.50 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «ХIана, сендухьа».
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!»
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — Берий информационно - публицистически программа.
14.00 — Музыкальни киоск.
14.30 — «УнахцIено».
15.15 — «Взгляд» яха передача. КIиранден выпуск.
16.30 — «Дунен йоккхагIйола музей». Лувр. «Энгри, Делакруаи Корои, е XIX бIаьшерен хьалхара ах». 13-гIа фильм.
17.00 — «Юрта сахьат».
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Новогодни праздничный представлени, (1-ча январе 1-ча программагIа хинна передача юхагойтар).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор!» яха передача.
21.55 — Новогодни праздничный представлене дIахододар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Заповедник Азас», «В Старочеркасскую на праздник», «Утро в Боровске» яха документальни фильмаш.
9.10 — Театри хан. «Репетици». Ж. Мариса цIерагIча Саратовски драматически театрах.
10.40 — «Северные напевы» яха Архангельскера передача.
11.10 — «Новоселье у братца кролика» яха мультфильм.
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Командировка в СЭВ» яхача документальни фильма премьера.
12.55 — Баскетбол. НБА профессионалашта юкъера США чемпионат.
13.55 — Оаш дехарах юхагойтар. «Тили-тили, трали-вали» Останкина концертни зале поэтаца Ю. Энтинца хинна вIашагIихетар.
14.55 — Бургацацара хоккей. Дунен чемпионат. Швеце сборни — Финлянде сборни.
16.50 — «Свинья-копилка» яха мультфильм.
17.00 — «Киносерпантин». 2-гIа выпуск.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Нек де Iомалу вай».
20.15 — «Монолог на фоне тайги» яха документальни фильм.
20.25 — «Братиславские музыкальные торжества» яхача фестивала концерташ. «Хилиард Энсэмбл» яха вокальни квартет. (Великобритани).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор!» яха передача.
21.55 — «Киносерпантин» яхача передача приложени. Доазол дехьарча фильма экран. «Номер ворхI йолча шахте хинна катастрофа». Художественни фильм (США, 1988 шу). Премьера).
23.30 — «Кердадараш».

30 ЯНВАРЬ

ОРШОТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
17.00 — «Раз, два — дружно» яха мультфильм.
17.10 — «Кердадараш».
17.15 — Берий сахьат.
18.15 — «КНР: реформай итт шу».
18.45, 22.55 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Автопортрет». «Вайн экономикен». Публицистически программа.
19.45 — Л. Толстой. «Дийна дакъа». Моссовета цIерагIча Паччахьалкхен академически театра фильм-спектакла премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — «Дийна дакъа» яхача фильм-спектакла дIахододар.
23.10 — «Знак судьбы» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

16.00 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.05 — «Уллув». Документальни фильм.
16.30 — «Солдат моей державы» яха передача.
17.00 — «Нохч-ГIалгIайче».
17.15 — «Оаш тхога яздадар».
18.15 — «Импульс». Прямой передача.
19.15 — Бокс. СССР чемпионат. Финал.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Фаьлга тIехьа фаьлг».
20.15 — Бокс. СССР чемпионат. Финал.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — Документальни фильм. «Сигален лаьттен. Чкалов Валере вахарцара 10 шу».
22.55 — «Юрмала-89». Региональни этап. 1-ра дневник (Красноярск, Ростов-на-Дону).
23.15 — «Кердадараш».
23.25 — «Iуйрийнара почта». (Юхагойтар).

Хьамсара новкъостий! УКВ оборудованена профилактика ярца дувзаденна, 30 январе хьалхарча программа передачаш 17 сахьат даьлчен шоллагIча программа передачаш 16 сахьат даьлчен йолалургья.

РАДИО

28 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

7.35 Передачай программа. Музыка.
7.40 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.50—8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.18 Республиканскии газетий обзор.
8.30—8.45 Советаши вахари (нохчий меттала).
10.40 РадиоладувгIархой хаттарашта жоп лу Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтессас Р. Ахматовас.
11.00 «Школьни глобус».
11.30—12.00 «Оступившиеся» яха передача.
12.30 Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
12.50 Iай ферме (гIалгIай меттала).
13.05—13.15 Музыка.
15.15 «Шоаттаден саррахьа». «Вечно юный старый вальс» яха передача.
16.00 Бригадни подряд болх беш я (нохчий меттала).
16.15—17.00 «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.15—19.00 «Музыкальни почта».

29 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

7.15 Передачай программа. Музыка.
7.19 Республиканскии газетий обзор.
7.30 Передачай программа. Музыка.
7.35—7.40 Хоамаш. Хаоттам.
8.15—9.00 «Примите поздравления» яха концерт.
11.20—12.00 КIиранден музыкальни программа. А. Серова концерт.
15.15—15.30 ГIулакх мишта ду шоана? (гIалгIай меттала).
15.30 «Ферме дукха еза из».
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.45—17.00 ХIирий ашараш.
18.00—19.00 —Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

30 ЯНВАРЯ, ОРШОТ

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). Хаоттам.
8.15 — Передачай программа. Музыка.
8.20 «Рубль трудовых весах» яха корреспонденци.
8.30 Дика товараш дукхагIа.
8.40 — 9.00 Даьхех дола иллеш.
9.15 Ханаца гIа боахаш. Беседа (гIалгIай меттала).
9.45 — 10.00 Музыка.
15.30 — 15.45 «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Нохч-ГIалгIай радио а телевидене а инструментальни ансамблен солистийн концерт.
16.30 «Кхадж». А. Шайхиева романа оагIош (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 Музыка.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, наькъашка ша билла а йолаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —4 +1, Грозне — 1, +1.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, йоачан а йоацаш хилен фегара температура бийсана —5 —10, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ02019. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 373.